

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
“Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”
Економічний факультет

EUROPEAN CREDIT TRANSFER SYSTEM
ECTS – ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПАКЕТ

6.030509 “ОБЛІК І АУДИТ” (БАКАЛАВР)

2016

**1. ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ЕКОНОМІЧНОГО
ФАКУЛЬТЕТУ**

1.1. Адреса: вул. Шевченка, 82, м. Івано-Франківськ, 76000

тел.: (0342) 55-32-32

e-mail: dekanat_ekonom@pu.if.ua

Інформація про склад керівних органів факультету:

Декан економічного факультету:

Благун Іван Семенович – доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України.

тел.: (0342) 55-32-32

Заступники декана:

Шкромида Віталій Васильович – кандидат економічних наук, доцент.

Гнатюк Тарас Михайлович – кандидат економічних наук, доцент.

тел.: (0342) 55-32-32

e-mail: dekanat_ekonom@pu.if.ua

Методист заочної форми навчання:

Томашевська Антоніна Василівна

тел.: 067-707-81-79

e-mail: dekanat_ekonom@pu.if.ua

Диспетчер:

Хомин Уляна Василівна

тел.: (0342) 55-32-32

e-mail: dekanat_ekonom@pu.if.ua

1.2. АДРЕСА, ТЕЛЕФОНИ ВІДПОВІДНОЇ КАФЕДРИ ФАКУЛЬТЕТУ, ВИКЛАДАЦЬКИЙ СКЛАД КАФЕДРИ

КАФЕДРА ОБЛІКУ І АУДИТУ

Адреса: вул. Т. Шевченка, 44А, м. Івано-Франківськ, 76025

тел. (0342) 59-60-03, e-mail: koblik@pu.if.ua)

Склад кафедри:

- 1. Баланюк Іван Федорович* – доктор економічних наук, професор
- 2. Пилипів Надія Іванівна* – доктор економічних наук, професор
- 3. Якубів Валентина Михайлівна* – доктор економічних наук, професор
- 4. Василюк Марія Михайлівна* – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту
- 5. Гнатюк Тарас Михайлович* – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту
- 6. Шкроміда Віталій Васильович* – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту
- 7. Шеленко Діана Іванівна* – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту
- 8. Жук Ольга Іванівна* – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту
- 9. Мельник Надія Богданівна* – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту
- 10. Сас Людмила Степанівна* – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту
- 11. Матковський Петро Єгорович* – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту
- 12. Шкроміда Надія Ярославівна* – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту
- 13. Максимів Юлія Василівна* – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту
- 14. Галушак Ірина Євгенівна* – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту
- 15. Банашкевич Тетяна Петрівна* – викладач кафедри обліку і аудиту

2. ПЕРЕЛІК НАПРЯМІВ ТА СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ З ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ НА ФАКУЛЬТЕТІ ІЗ ЗАЗНАЧЕННЯМ ЛЦЕНЗІЙНОГО ОБСЯГУ ТА ТЕРМІНУ НАВЧАННЯ

Напрями підготовки та спеціальності:

Напрями підготовки: ОР “Бакалавр”:

- 071 “Облік і оподаткування”
- 072 “Фінанси, банківська справа та страхування: Фінанси та банківська справа”
- 075 “Маркетинг”
- 051 “Економіка”
- 073 “Менеджмент” (Менеджмент організацій та адміністрування)
- 073 “Менеджмент” (Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності)
- 6.030508 “Фінанси і кредит”
- 6.030509 “Облік і аудит”
- 6.030507 “Маркетинг”
- 6.030502 “Економічна кібернетика”
- 6.030601 “Менеджмент”

Спеціальності: ОР “Спеціаліст”:

- 071 “Облік і оподаткування”
- 072 “Фінанси, банківська справа та страхування: Фінанси та банківська справа”
- 075 “Маркетинг”
- 051 “Економіка”
- 073 “Менеджмент” (Менеджмент організацій та адміністрування)
- 073 “Менеджмент” (Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності)

Спеціальності: ОС “Магістр”:

- 071 “Облік і оподаткування”
- 072 “Фінанси, банківська справа та страхування: Фінанси суб'єктів господарювання та страхування”
- 072 “Фінанси, банківська справа та страхування: Фінанси та банківська справа”
- 075 “Маркетинг”
- 051 “Економіка” (Економічна кібернетика)
- 051 “Економіка” (Прикладна економіка)
- 073 “Менеджмент” (Менеджмент організацій та адміністрування)
- 073 “Менеджмент” (Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності)
- 8.03050801 “Фінанси і кредит”

- 8.03050901 “Облік і аудит”
- 8.03050701 “Маркетинг”
- 8.03050201 “Економічна кібернетика”
- 8.03060104 “Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності”
- 8.03060101 “Менеджмент організацій та адміністрування”

На факультеті створена і функціонує спеціалізована вчена рада Д 20.051.12 по захисту докторських та кандидатських дисертацій зі спеціальностей:

- 08.00.05 “Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка”
- 08.00.11 “Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці”.

Ліцензований обсяг прийому на спеціальності економічного факультету складає ОР “Бакалавр” – 465 осіб, ОР “Спеціаліст” – 355 осіб, ОР “Магістр” – 155 осіб на денну форму навчання і ОР “Бакалавр” – 320 осіб, ОР “Спеціаліст” – 305 осіб, ОР “Магістр” – 115 осіб на заочну форму навчання. На факультеті діє докторантура та аспірантура за вісьмома спеціальностями, в якій навчаються 27 обдарованих випускників факультету.

3. УМОВИ НАВЧАННЯ (КОРОТКА ІНФОРМАЦІЯ ПРО МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНУ БАЗУ ФАКУЛЬТЕТУ)

Економічний факультет, створений у 1993 р., є одним з наймолодших серед факультетів та інститутів ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”, проте вже має усталені традиції актуалізувати навчальний процес з урахуванням потреб життя і розвитку науки на базі фундаментальних економічних і математичних знань.

Спочатку на факультеті здійснювалась підготовка фахівців із двох класичних спеціальностей – “Фінанси” та “Облік і аудит”. З 1998 р. почалась підготовка спеціалістів-маркетологів, а з 2001 р. – зі спеціальностей “Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності” та “Менеджмент організацій”.

З 2004 р. здійснюється підготовка студентів зі спеціальності “Економічна кібернетика”, що дає змогу задовольнити потреби регіону в економістах-аналітиках, без яких не обходяться жодні підприємства та організації, які бажають успішно функціонувати в умовах ринкової економіки.

За бажанням і на основі тестового відбору юнаки проходять навчання на військовій кафедрі.

На факультеті діє набір в магістратуру, аспірантуру та докторантуру за економічними спеціальностями.

Навчально-виховну, науково-дослідну роботу із понад 1000 студентами денної та заочної форми здійснюють 8 професорів, докторів наук, понад 50 доцентів, кандидатів наук. Також до викладацької роботи залучаються працівники та керівники провідних фінансово-господарських установ і органів місцевого самоврядування області.

Кафедри факультету очолюють вчені-економісти, які відомі не тільки в науковій спільноті України, але і за межами нашої держави: кафедру обліку і аудиту – заслужений діяч науки і техніки України, професор, доктор економічних наук Баланюк І. Ф.; кафедру менеджменту і маркетингу – професор, доктор економічних наук Ткач О. В.; кафедру фінансів – заслужений

діяч науки і техніки України, професор, доктор економічних наук Ткачук І. Г.; кафедру теоретичної і прикладної економіки – професор, доктор економічних наук Пилипів Н. І.; кафедру економічної кібернетики – доцент, кандидат економічних наук Русин Р. С.

Навчальний процес на економічному факультеті проводиться у трьох навчальних корпусах. Студенти мають змогу займатись у 25 навчальних аудиторіях, з яких 6 оснащені сучасною комп'ютерною технікою, 5 спеціальних кабінетів, 4 лекційні аудиторії, оснащені сучасною відеотехнікою. До послуг студентів Центр інформаційних технологій, в якому 180 персональних комп'ютерів, мультимедійна лекційна аудиторія на 200 місць, інтернет-зал та інтернет клуб.

Для забезпечення підготовки студентів з дисциплін усіх циклів у бібліотеці університету є понад 126 тисяч томів літератури, працюють три читальних зали на 240 місць. Матеріально-технічне забезпечення навчального процесу для бакалаврів, спеціалістів, магістрів економічних спеціальностей повністю відповідає вимогам.

4. ОСНОВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ, СПОСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Метод навчання є способом взаємозалежної і взаємозумовленої діяльності викладача кафедри і студентів, спрямованої на реалізацію цілей навчання. Також, він є системою цілеспрямованих дій професорсько-викладацького складу, які організують пізнавальну й практичну діяльність студентів і забезпечують розв'язання завдань навчання.

На факультеті за джерелами отримання знань виокремлюють словесні, наочні й практичні методи. Вони якнайширше застосовуються для передавання значного масиву інформації, для викладення й засвоєння фактів, підходів, оцінок, висновків. Студенти здобувають знання, слухаючи розповідь, лекцію, працюючи з навчальною або методичною літературою. Закріплюють отримані нові знання на практичних заняттях в ході моделювання виробничих процесів через екранні посібника безпосередньо на реальних підприємствах під час проходження виробничої практики. Сприймають й осмислюючи факти, оцінки, висновки, залишаючись в межах репродуктивного (відтворювального) мислення.

На кожному з відповідних етапів навчання розв'язують специфічні завдання, що передбачає пробудження інтересу, пізнавальної потреби, актуалізацію базових знань, необхідних умінь і навичок, конкретизацію й поглиблення знань, набуття практичних умінь і навичок, які сприяють використанню пізнаного.

За способом керівництва навчальною діяльністю студентів у рівній мірі використовуються безпосередні (пояснення викладача) та опосередковані (різноманітні методи організації самостійної роботи студентів). За логікою навчального процесу акцентується увага на застосування індуктивних й дедуктивних, аналітичних й синтетичних методів.

Для забезпечення основних дидактичних цілей в роботі усіх кафедр факультету використовуються методи організації діяльності, методи

стимулювання діяльності, заохочення (конкурси, змагання, ігри) й інші методи перевірки й оцінки тих, кого навчають.

У процесі викладання курсів професорсько-викладацький склад кафедр факультету використовує різні форми викладання навчання (лекції: вступні, тематичні, підсумкові, лекції-практикуми, лекції-диспути тощо), практичні, семінарські заняття (у формі діалогу, тренінгів, ділової гри, конференцій тощо), консультації (колективні, індивідуальні, групові), а також реалізує різні форми поточного та підсумкового контролю (тестування, написання рефератів, письмові та усні заліки та екзамени, контрольні, курсові роботи).

Семестровий контроль рівня знань та успішності студентів відбувається у формі екзамену. Підсумкова оцінка (максимум 100 балів) визначається як сума оцінок за поточний контроль знань та результатів складання змістових модулів.

Шкала ЄКТС	Національна шкала		Університетська шкала
A	5 (ВІДМІННО)	ЗАРАХОВАНО	90 – 100
B	4 (ДОБРЕ)		80 – 89
C			70 – 79
D			60 – 69
E	3 (ЗАДОВІЛЬНО)		50 – 59
FX	2 (НЕЗАДОВІЛЬНО)	НЕЗАРАХОВАНО	26 – 49 з можливістю повторного перескладання
F			1 – 25

При поточному контролі оцінюються: систематичність роботи на семінарських заняттях, рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах, знання навчального та наукового матеріалу, активність при обговоренні питань. При виставленні балів за модульний контроль оцінюються: рівень теоретичних знань та практичні навички з тем, включених до змістових модулів, самостійне опрацювання тем, написання реферату, контрольних робіт, підготовка наукової доповіді із запропонованих тем, конспект і захист монографії. Академічні успіхи студента виставляються у відомостях успішності за стобальною, національною та шкалою ECTS. Встановлюється таке співвідношення між шкалою оцінок ECTS, національною шкалою оцінювання і

100-бальною шкалою.

Відповідно до видів контролю набутих студентом знань та вмінь, 100-бальна шкала передбачає врахування поточних оцінок, підсумкових балів, балів за контрольну роботу, балів за індивідуальну роботу, а також екзаменаційних балів.

Обчислення балів для студентів денної форми з навчальної дисципліни передбачено семестровий контроль у формі екзамену. Підсумковий бал з навчальної дисципліни складається з підсумкового семестрового балу та балу за екзамен. Упродовж семестру студент отримує бали за різні види робіт, які сумують ся в підсумкові семестрові бали. Підсумковий семестровий бал складається з суми балів, отриманих студентом денної форми навчання за свою навчальну діяльність протягом семестру і дорівнює сумі підсумкового балу за семінарські (практичні) заняття (максимально 20 балів), балу за 2 модульні контрольні роботи (20 балів) і балу за індивідуальну роботу (10 балів) та в сукупності може складати максимальну 50 балів.

Вид контролю	Поточний контроль	Контр. робота №1	Контр. робота №2	Конспект і захист монографії тощо	Сума балів за модулями	Екзамен	Підсумкова оцінка у 100-бальній шкалі
Максимальна кількість балів, яку може набрати студент	20	10	10	10	50	50	100 (50+50)

При обчисленні підсумкового семестрового балу враховується:

– поточні оцінки успішності (5 – “відмінно”, 4 – “добре”, 3 – “задовільно”, 2 – “незадовільно”) виставляються під час проведення семінарських занять.

– підсумкова оцінка за семінарські заняття виставляється студенту в кінці семестру за результатами роботи на семінарських заняттях і є середнім арифметичним (заокругленим до сотих) всіх отриманих оцінок за семінарські заняття. Отримані “незадовільні” оцінки враховуються при додаванні оцінок і входять у загальну кількість отриманих оцінок.

Приклад обрахунку підсумкової оцінки за семінарські (практичні) заняття:

З навчальної дисципліни студент протягом семестру отримав 4, 4, 3. Підсумкова оцінка за семінарські заняття за семестр складає: $(4+4+3) : 3 = 3,66667 = 3,67$.

Підсумковий бал за семінарські заняття (максимально 20 балів) – підсумкова оцінка за семінарські заняття, помножена на коефіцієнт 4, заокруглена до цілого (наприклад, якщо підсумкова оцінка за семінарські заняття 3,67, то підсумковий бал за семінарські заняття буде становити $3,67 \times 4 = 14,68 \sim 15$ балів).

Бал за модульну контрольну роботу (максимально 20 балів). З навчальної дисципліни передбачено написання двох контрольних робіт, тому остаточні бали за модульну контрольну роботу визначаються як середнє арифметичне, заокруглене до цілого (наприклад, за першу контрольну студент отримав 15 балів, а за другу – 12, то остаточний бал за контрольну роботу буде становити $(15+12) : 2 = 13,5 \sim 14$ балів).

Бал за індивідуальну роботу (максимально 10 балів) – бали за виконані індивідуальні (індивідуально-дослідні) завдання, студенту, який має наукові публікації, виступи на наукових конференціях, бере активну участь в роботі студентського наукового гуртка, був учасником олімпіад, конкурсів з відповідної (чи суміжної) дисципліни за поданням наукових керівників чи керівників наукових гуртків та рішенням кафедри в підсумковий семестровий бал може додаватись максимальнo 10 балів за участь в науковій роботі (за умови, що підсумковий семестровий бал не перевищує 50 балів).

Результати екзамену (бал за екзамен) оцінюється максимальнo 50 балів.

Обчислення балів для студентів заочної форми з навчальної дисципліни передбачено семестровий контроль у формі екзамену.

Підсумковий бал з навчальної дисципліни складається з підсумкового семестрового балу (максимально 50 балів) та балу за екзамен(максимально 50 балів).

Підсумковий семестровий бал дорівнює сумі підсумкового балу за семінарські заняття (10 балів), балу за 2 контрольні роботи (20 балів) і балу за індивідуальну роботу (20 балів) та в сукупності може складати максимально 50 балів.

Підсумковий бал за семінарські заняття визначається так само, як для студентів денної форми навчання з урахуванням коефіцієнту 2 (наприклад, студент отримав за семінарські заняття оцінки 2, 3, 3, то підсумковий бал за семінарські становить; $(2 \text{ (незадовільна оцінка теж враховується)} + 3+3) : 3 \text{ (кількість оцінок)} = 2,66 \times 2 = 5,32 \sim 5 \text{ балів}$).

7	Облік у бюджетних установах											*		4,0	120	40	20	20			80	2,5	2,5			Коа	
8	Інформаційні системи і технології в обліку та аудиті	*		4,0	120	40	10	30													80	0,5	2,0			Кекк	
9	Організація та методика аудиту											*		2,5	75	26	14	12				49	1,5	1,5			Коа
10	Контроль і ревізія	*		2,5	75	26	14	12													49	1,0	1,0			Коа	
11	Бухгалтерський облік видів економічної діяльності	*		2,5	75	26	14	12													49	1,0	1,0			Коа	
12	Облік на підприємствах малого бізнесу	*		2,5	75	24	12	12													51	1,0	1,0			Коа	
13	Наукове спілкування іноземною мовою/Податковий облік	*		2,5	75	24	12	12													51	1,0	0,5			Кін.мов / Коа	
14	Міжнародні стандарти фінансової звітності	*		2,0	60	20	10	10													40	1,0	0,5			Коа	
15	Облік в зарубіжних країнах											*		2,0	60	20	10	10				40	1,0	1,0			Коа
16	Тренінг зі спеціальності	*		2,0	60	20	4	16													40		1,0			Коа	
17	Виробнича практика													9,0	270										270	Коа	
18	Атестація													3,0	90										90	Коа	
Всього		5	5	30,0	900	300	136	164				5	1	30,0	900	182	92	90			718	11,0	11,0				

Практика

Атестація

№ з/п	Назва практики	Кількість тижнів	Кількість годин	Форма контролю	Назва	Семестр
1	Виробнича практика	6	270	звіт	Комплексний екзамен за фактом	8
2					Захист випускної роботи	8

Завідуюч випускової кафедри

_____

(Баланюк І.Ф.)

Дата _____

Декан

_____

(Благуш І.С.)

Дата _____

Начальник навчально-методичного управління

_____

Дата _____

7.1. АНОТАЦІЇ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ДЛЯ ОР “БАКАЛАВР” СПЕЦІАЛЬНОСТІ 6.030509 “ОБЛІК І АУДИТ”

Назва дисципліни: Ділова українська мова

Статус: нормативна

Рік: II, семестр III

Мета: підвищення загального мовного рівня студентів, знайомство з особливостям: офіційно-ділового стилю мовлення як в усній, так і в писемній формах, його практичне застосування у широкій сфері діяльності різних фахівців. Заява-зобов'язання, доручення, відомість, довідка, наказ, договір, протокол, витяг з протоколу, характеристика, постанова, акт, розпорядження, таблиця, лист, оголошення, список, накладна, запрошення, розписка.

Тривалість. Всього – 90 годин: лекції – 16 годин; практичні – 14 годин; самостійна робота – 60 годин.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: Економіка національного господарства

Статус: вибіркова.

Рік: II, семестр III

Мета: вивчення закономірностей та особливостей функціонування національної економіки порівняно з економіками інших країн.

Тривалість. Всього – 90 год., лекції – 16 год., практичні – 14 год., самостійна робота – 60 год.

Форма контролю – залік

Назва дисципліни: Мікроекономіка

Статус: вибіркова.

Рік: II, семестр III

Мета: вивчити поведінку і механізм прийняття рішень окремими економічними суб'єктами (індивідами, домашніми господарствами,

підприємствами, організаціями, тобто мікросистемами), які прагнуть досягти мети за наявних обмежених ресурсів і для яких до того ж можна знайти альтернативне використання. У центрі уваги мікроекономіки перебуває поведінка споживача і виробника та її оптимізація, ринковий попит і пропозиція, відносні ціни товарів, розподіл ресурсів за альтернативного їх використання, часткова і загальна рівновага тощо.

Тривалість: всього – 90 год., лекції – 16 год., практичні – 14 год., самостійна робота – 60 год.

Форма контролю – екзамен

Назва дисципліни: **Теорія ймовірностей і математична статистика**

Статус: нормативна

Рік: II, семестр III

Мета: формування системи теоретичних знань і практичних навичок з основ імовірнісно-статистичного апарату, основних методів кількісного вимірювання випадковості дії факторів, що впливають на будь-які процеси, засад математичної статистики, яка використовується під час планування, організації та управління виробництвом, оцінювання якості продукції, системного аналізу економічних структур та технологічних процесів.

Тривалість. Всього – 180 годин: лекції – 30 години; практичні – 30 годин; самостійна робота – 120 годин.

Форма контролю – екзамен

Назва дисципліни: **Іноземна мова II**

Статус: нормативна

Рік: II, семестр III

Мета: опанування таким рівнем знань, навичок і вмінь, який забезпечить необхідну комунікативну спроможність в сферах: ситуативного та професійного спілкування в усній і письмовій формах: 1) читання й реферування оригінальної загальнонаукової або загальнотехнічної інформації;

2) елементарного спілкування по загальним питанням спеціальності та в межах загальнонавчаних норм: під час закордонної подорожі; 3) написання особистих та простих ділових листів.

Тривалість. Всього – 180 год., практичні – 60 год., самостійна робота – 120 год.

Форма контролю – екзамен

Назва дисципліни: **Економіка підприємства**

Статус: нормативна

Рік: II, семестр III

Мета: отримання студентами знань, вмінь і навичок, з економіки підприємства, що дозволяють у майбутньому спеціалісту компетентно вирішувати практичні завдання безпосередньо на підприємствах. В процесі вивчення дисципліни «Економіка підприємства» розглядаються: визначення сутності підприємства як суб'єкта підприємницької діяльності; вивчення питань обґрунтування та вибору методів і формування системи показників оцінювання економічних результатів; вивчення питань з ефективності діяльності підприємства, його конкурентно спроможності; формування вмінь ефективного використання ресурсного і виробничо-господарського потенціалу; прищеплення вміння творчого пошуку напрямків та резервів удосконалення; управління підприємством на основі інвестиційно-інноваційної моделі розвитку.

Тривалість. Всього – 90 годин: лекції – 16 годин; практичні – 14 годин; самостійна робота – 60 годин.

Форма контролю – екзамен

Назва дисципліни: **Бухгалтерський облік (загальна теорія)**

Статус: нормативна

Рік: II, семестр III, IV

Мета: формування у студентів сучасної системи знань про концептуальні

засади бухгалтерського обліку, основи методології обліку господарської діяльності, основи техніки бухгалтерського обліку, підходи до організації обліку на підприємстві та засади керівництва бухгалтерським обліком в Україні.

Тривалість. III семестр: всього – 90 годин: лекції – 16 годин; практичні – 14 годин; самостійна робота – 60 годин. IV семестр: всього – 180 годин: лекції – 40 годин; практичні – 40 годин; самостійна робота – 100 годин.

Форма контролю: III семестр – залік; IV семестр – екзамен.

Назва дисципліни: **Міжнародна економіка**

Статус: вибіркова

Рік: II, семестр III

Мета: формування системи знань з міжнародної економіки, умов, форм, методів та основного інструментарія міжнародної економічної діяльності.

Тривалість. Всього – 90 годин: лекції – 16 годин; практичні – 14 годин; самостійна робота – 60 годин.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: **Основи риторики**

Статус: вибіркова

Рік: II, семестр IV

Мета: полягає в удосконаленні словесної діяльності, формуванні вміння послуговуватися набутими знаннями у повсякденному житті.

Тривалість. Всього – 90 годин: лекції – 16 годин; практичні – 14 годин; самостійна робота – 60 годин.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: **Макроекономіка**

Статус: нормативна

Рік: II, семестр IV

Мета: формування системи знань з теоретичної макроекономіки, які відображають сукупні результати економічної діяльності країни та теоретичний інструментарій ринкового і державного регулювання національної економіки.

Тривалість. Всього – 90 год., лекції – 18 год., практичні – 36 год., самостійна робота – 36 год.

Форма контролю – екзамен

Назва дисципліни: **Оптимізаційні методи та моделі**

Статус: нормативна

Рік: II, семестр IV

Мета: формування фундаментальних теоретичних знань та практичних навиків застосування економіко-математичних методів для розв'язування різноманітних оптимізаційних задач управління в економіко-виробничих системах.

Тривалість: всього – 180 годин: лекції – 30 годин; практичні – 30 годин; самостійна робота – 120 годин.

Форма контролю – екзамен

Назва дисципліни: **Економетрика**

Статус: вибіркова

Рік: II, семестр IV

Мета: полягає в вивченні особливостей основних типів економетричних моделей та методів їх побудови, а також в отриманні студентами умінь і навичок з прикладного застосування засвоєних знань.

Тривалість. Всього – 90 годин: лекції – 16 годин; практичні – 14 годин; самостійна робота – 60 годин.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: **Статистика**

Статус: вибіркова

Рік: II, семестр IV

Мета: надання знань щодо методів збирання, оброблення й аналізу інформації стосовно соціально-економічних явищ і процесів.

Завдання: вивчення принципів організації статистичних спостережень, методик розрахунків показників статистичного аналізу соціально-економічних явищ і процесів.

Тривалість. Всього – 90 годин: лекції – 16 годин; практичні – 14 годин; самостійна робота – 60 годин.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: Облікове забезпечення планування діяльності підприємства

Статус: вибіркова

Рік: II, семестр IV

Мета: вивчення методів планування діяльності підприємства як системи, особливостей систем та методів контролю планів, а також формування системи знань з розроблення перспективних і поточних планів, основних помилок при складанні планів та їх виконання.

Тривалість. Всього – 90 годин: лекції – 20 годин; практичні – 20 годин; самостійна робота – 50 годин.

Форма контролю – екзамен.

Назва дисципліни: Українська мова (за професійним спрямуванням)

Статус: нормативна

Рік: III, семестр V

Мета: підвищення мовного рівня студентів (за професійним спрямування), знайомство з особливостям: офіційно-ділового стилю мовлення як в усній, так і в писемній формах, його практичне застосування у широкій сфері діяльності різних фахівців.

Тривалість. Всього – 30 год., практичні – 10 год., самостійна робота – 20

год.

Форма контролю – екзамен

Назва дисципліни: **Психологія і педагогіка**

Статус: нормативна

Рік: III, семестр VI

Мета: формування знань щодо механізмів психологічних виявів особистості, соціальної групи та навичок педагога-вихователя у колективі.

Тривалість. Всього – 90 годин: лекції – 16 годин; практичні – 14 годин; самостійна робота – 60 годин.

Форма контролю – залік

Назва дисципліни: **Менеджмент**

Статус: нормативна

Рік: III, семестр V

Мета: формування сучасного управлінського мислення та системи спеціальних знань у галузі менеджменту, формування розуміння концептуальних основ системного управління організаціями; набуття умінь аналізу внутрішнього та зовнішнього середовищ, прийняття адекватних управлінських рішень. Предметами вивчення та засвоєння в основах менеджменту є загальні закономірності, принципи формування, функціонування та розвитку системи управління організацією; управлінські відносини.

Тривалість. всього – 120 годин: лекції – 20 годин; практичні – 20 годин; самостійна робота – 80 годин.

Форма контролю: екзамен.

Назва дисципліни: **Маркетинг**

Статус: нормативна

Рік: III, семестр VI

Мета: передбачає набуття студентами системних знань з теоретичних засад та організаційно-методичних основ формування та функціонування системи маркетингу на підприємстві. Предметом вивчення дисципліни є закономірності розвитку маркетингу, системи маркетингу підприємства, процеси оперативного і стратегічного управління маркетингу.

Тривалість. всього – 120 годин: лекції – 20 годин; практичні – 20 годин; самостійна робота – 80 годин.

Форма контролю: екзамен.

Назва дисципліни: Гроші і кредит

Статус: нормативна

Рік: III, семестр VI

Мета: є формування системи базових знань з теорії фінансів, грошей, кредиту, засвоєння закономірностей функціонування грошового та фінансового ринків як теоретичної основи державної монетарної, валютної, податкової та бюджетної політики розвитку банківської справи та ринку фінансових послуг; формування спеціальних знань і практичних навичок з питань організації фінансових відносин та їх функціонування на макро- і мікроекономічному рівнях.

Тривалість. всього – 120 годин: лекції – 20 годин; практичні – 20 годин; самостійна робота – 80 годин.

Форма контролю: екзамен.

Назва дисципліни: Міжнародна економіка

Статус: нормативна

Рік: III, семестр V

Мета: формування системи знань з міжнародної економіки, умов, форм, методів та основного інструментарія міжнародної економічної діяльності.

Тривалість. всього – 120 годин: лекції – 20 годин; практичні – 20 годин; самостійна робота – 80 годин.

Форма контролю: екзамен.

Назва дисципліни: **Фінанси**

Статус: нормативна

Рік: III, семестр V

Мета: надання студентам знань з теорії та практики фінансових відносин, що виникають між суб'єктами ринкової економіки, а також механізмів й організаційних структур, які забезпечують функціонування фінансової системи країни.

Тривалість. всього – 120 годин: лекції – 20 годин; практичні – 20 годин; самостійна робота – 80 годин.

Форма контролю: екзамен.

Назва дисципліни: **Фінансовий облік I**

Статус: нормативна

Рік: III, семестр V

Мета: опанування теорії і практики ведення фінансового обліку на підприємствах різних форм власності.

Тривалість. Всього – 135 годин: лекції – 24 години; практичні – 22 годин; самостійна робота – 89 годин.

Форма контролю – екзамен

Назва дисципліни: **Фінансовий облік II**

Статус: нормативна

Рік: III, семестр VI

Мета: опанування теорії і практики ведення фінансового обліку на підприємствах різних форм власності.

Тривалість. Всього – 120 годин: лекції – 24 години; практичні – 22 години; самостійна робота – 74 годин.

Форма контролю – екзамен

Назва дисципліни: **Управлінський облік**

Статус: нормативна

Рік: III, семестр VI

Мета: формування системи знань з організації та методики управлінського обліку, його вдосконалення з урахуванням передового зарубіжного досвіду.

Тривалість. всього – 120 годин: лекції – 20 годин; практичні – 20 годин; самостійна робота – 52 годин.

Форма контролю: екзамен.

Назва дисципліни: **Облікова політика підприємства**

Статус: нормативна

Рік: III, семестр V

Мета: вивчення методологічних принципів та правових засад формування облікової політики підприємства.

Тривалість. всього – 75 годин: лекції – 14 годин; практичні – 12 годин; самостійна робота – 49 годин.

Форма контролю: залік.

Назва дисципліни: **Логіка**

Статус: нормативна

Рік: III, семестр V

Мета: ознайомлення студентів з логічною теорією мислення і оволодіння навичками логічного аналізу, виявлення логічних помилок в економічних міркуваннях.

Тривалість. Всього – 90 годин: лекції – 16 годин; практичні – 14 годин; самостійна робота – 60 годин.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: **Наукове спілкування іноземною мовою**

Рік: III, семестр V/ VI

Статус: вибіркова

Мета: формування необхідної комунікативної спроможності в сферах професійного та ситуативного спілкування в усній і письмовій формах, навичок практичного володіння іноземною мовою в різних видах мовленнєвої діяльності в обсязі тематики, що обумовлена професійними потребами; оволодіння новітньою фаховою інформацією через іноземні джерела.

Тривалість. Всього – 45 годин: лекції – 8; практичні – 8 годин; самостійна робота – 29 години.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: **Контролінг**

Рік: III, семестр V

Статус: вибіркова

Мета: є формування у студентів теоретичних знань, пов'язаних з концепцією контролінгу, практичних навичок прийняття управлінських рішень на основі контролінгової інформації і професійних компетентностей щодо організації контролінгу на підприємстві.

Тривалість. Всього – 45 годин: лекції – 8; практичні – 8 годин; самостійна робота – 29 години.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: **Аудит в зарубіжних країнах**

Рік: III, семестр VI

Статус: вибіркова

Мета: надання студентам необхідних теоретичних знань та допомоги набути практичних навичок з аудиту, ознайомити їх з діяльністю міжнародних аудиторських фірм, визначити особливості аудиторської діяльності, професії аудитора, навчити студентів методично грамотно застосовувати прийоми

аудиту на практиці, кваліфіковано складати аудиторський висновок.

Тривалість. Всього – 45 годин: лекції – 8; практичні – 8 годин; самостійна робота – 29 години.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: **Економічний аналіз**

Статус: нормативна

Рік: III, семестр VI

Мета: засвоєння знань щодо системного оцінювання діяльності організацій, виявлення внутрішніх резервів раціонального використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

Тривалість. Всього – 45 годин: лекції – 8 годин; практичні – 8 годин; самостійна робота – 29 годин.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: **Економічна діагностика підприємства**

Статус: вибіркова

Рік: III, семестр VI

Мета: формування у студентів сучасного економічного мислення та системи спеціальних знань в галузі економічної діагностики, а також формуванні вмінь і навичок щодо використання методичного апарату та інструментарію визначення економічного стану підприємства.

Тривалість. Всього – 45 годин: лекції – 8 годин; практичні – 8 годин; самостійна робота – 29 годин.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: **Внутрігосподарський контроль**

Статус: вибіркова

Рік: III, семестр VI

Мета: одержання студентами знань з внутрігосподарського контролю, яка

включає питання методики, технології та організації проведення контролю, що є теоретичним і практичним підґрунтям проведення контрольних перевірок, внутрішнього аудиту і ревізії.

Тривалість. Всього – 45 годин: лекції – 8 годин; практичні – 8 годин; самостійна робота – 29 годин.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: **Підприємництво і бізнес-культура**

Статус: вибіркова

Рік: III, семестр V

Мета: формування системи базових знань щодо підприємницької діяльності, розуміння концептуальних засад функціонування підприємств різних форм власності, набуття вмінь обґрунтування створення власного бізнесу, а також формування системи знань і практичних умінь з професійної та ділової культури та етики, удосконалення та розвиток умінь ефективної самоорганізації і здійснення ділової взаємодії у підприємницькій діяльності.

Тривалість. Всього – 75 годин: лекції – 14 годин; практичні – 12 годин; самостійна робота – 49 годин.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: **Система контролю**

Статус: вибіркова

Рік: III, семестр V

Мета: орієнтована на глибоке та ґрунтовне засвоєння студентами теоретичних основ системи контролю, отримання навиків кваліфіковано застосовувати в майбутній практичній роботі сучасні форми і методи контролю для попередження і ліквідації недоліків та порушень, виявлення резервів в діяльності підприємства.

Тривалість. Всього – 75 годин: лекції – 14 годин; практичні – 12 годин; самостійна робота – 49 годин.

Форма контролю: екзамен.

Назва дисципліни: **Економіка праці і соціально-трудові відносини**

Статус: нормативна

Рік: IV, семестр VIII

Мета: формування у студентів системи теоретичних і практичних знань про категорії, поняття, механізми забезпечення ефективної зайнятості населення та прогресивного розвитку соціально-трудових відносин на всіх рівнях.

Тривалість. Всього – 120 годин: лекції – 20 годин; практичні – 20 годин; самостійна робота – 80 годин.

Форма контролю: екзамен.

Назва дисципліни: **Аналіз господарської діяльності**

Статус: нормативна

Рік: IV, семестр VII

Мета: надання знань з теорії та практики аналізу господарської діяльності промислового підприємства.

Тривалість. Всього – 40 годин: лекції – 20 годин; практичні – 20 годин; самостійна робота – 80 годин.

Форма контролю – екзамен.

Назва дисципліни: **Нормативне регулювання обліку і аудиту**

Статус: вибіркова

Рік: IV, семестр VIII

Мета: формування знань про систему нормативно-правового регулювання обліку і аудиту і особливості його застосування на практиці.

Тривалість. Всього – 45 годин: лекції – 8 годин; практичні – 8 годин; самостійна робота – 29 годин.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: **Облік у банках**

Статус: нормативна

Рік: IV, семестр VII

Мета: формування сучасної системи знань з теорії і практики бухгалтерського обліку в банках; розуміння принципів банківського обліку; ведення операцій банківського обліку в банках; вивчення методики відображення в бухгалтерському обліку наявності активів, власного капіталу та зобов'язань, а також господарських операцій, що зумовлюють зміни у їх складі, для забезпечення підготовки та складання фінансової звітності в банківських установах; вивчення правил оцінки активів, зобов'язань та власного капіталу у фінансовій звітності банків.

Тривалість. Всього – 40 годин: лекції – 20 годин; практичні – 20 годин; самостійна робота – 80 годин.

Форма контролю – екзамен.

Назва дисципліни: **Облік і звітність в оподаткуванні**

Статус: нормативна

Рік: IV, семестр VII

Мета: формування знань та навичок щодо ведення податкового обліку та формування податкової звітності щодо нарахування та сплати податків і зборів.

Тривалість. Всього – 40 годин: лекції – 20 годин; практичні – 20 годин; самостійна робота – 80 годин.

Форма контролю – екзамен.

Назва дисципліни: **Звітність підприємств**

Статус: нормативна

Рік: IV, семестр VIII

Мета: полягає у вивченні складу, структури, порядку складання та подання фінансової, статистичної, спеціальної та податкової звітності

підприємств, що передбачені чинним законодавством України.

Тривалість. Всього – 40 годин: лекції – 20 годин; практичні – 20 годин; самостійна робота – 80 годин.

Форма контролю – екзамен.

Назва дисципліни: **Облік в бюджетних установах**

Статус: нормативна

Рік: IV, семестр VIII

Мета: засвоєння студентами теорії і практики бухгалтерського обліку в бюджетних організаціях

Тривалість. Всього – 40 годин: лекції – 20 годин; практичні – 20 годин; самостійна робота – 80 годин.

Форма контролю – екзамен.

Назва дисципліни: **Інформаційні системи і технології в обліку та аудиті**

Статус: нормативна

Рік: IV, семестр VII

Мета: формування системи теоретичних і практичних знань з основ створення та функціонування комп'ютерних інформаційних систем і технологій в управлінні підприємствами.

Тривалість. Всього – 120 годин: лекції – 10 годин; практичні – 30 годин; самостійна робота – 80 годин.

Форма контролю – екзамен.

Назва дисципліни: **Організація та методика аудиту**

Статус: нормативна

Рік: IV, семестр VIII

Мета: формування системи знань у галузі створення аудиторської фірми, організації її діяльності та методики проведення аудиторських перевірок і супутні аудиту робіт.

Тривалість. Всього – 75 годин: лекції – 14 годин; практичні – 12 годин; самостійна робота – 49 годин.

Форма контролю – екзамен.

Назва дисципліни: **Контроль і ревізія**

Статус: вибіркова

Рік: IV, семестр VII

Мета: навчити студентів правильно застосовувати теоретичні знання з контролю і ревізії на практиці, професійно, грамотно використовувати в роботі нові форми і методи контролю для попередження і недопущення порушень і недоліків у фінансово-господарській діяльності підприємств та організації і подальшого їх усунення, а також викриття внутрішніх резервів для підвищення ефективності використання матеріальних і фінансових ресурсів, активізації підприємницької діяльності.

Тривалість. Всього – 75 годин: лекції – 14 годин; практичні – 12 годин; самостійна робота – 49 годин.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: **Бухгалтерський облік видів економічної діяльності**

Статус: вибіркова

Рік: IV, семестр VII

Мета: формування знань і навичок щодо особливостей ведення обліку та складання звітності у торгівлі, сільському господарстві, автотранспорті та будівництві.

Тривалість. Всього – 75 годин: лекції – 14 годин; практичні – 12 годин; самостійна робота – 49 годин.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: **Наукове спілкування іноземною мовою**

Рік: IV, семестр VII

Статус: вибіркова

Мета: формування необхідної комунікативної спроможності в сферах професійного та ситуативного спілкування в усній і письмовій формах, навичок практичного володіння іноземною мовою в різних видах мовленнєвої діяльності в обсязі тематики, що обумовлена професійними потребами; оволодіння новітньою фаховою інформацією через іноземні джерела.

Тривалість. Всього – 75 годин: лекції – 12; практичні – 12 годин; самостійна робота – 51 година.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: **Податковий облік**

Рік: IV, семестр VII

Статус: вибіркова

Мета: вивчення дисципліни є формування у студентів теоретичних і практичних знань з теорії та практики оподаткування, розкриття шляхів забезпечення фінансових інтересів держави, та захист прав платників податків, опанування студентами теоретико-методологічних основ здійснення аналізу діючої системи оподаткування, засвоєння основ роботи державних органів системи оподаткування, що забезпечує засвоєння студентами практичних знань з питань податкового законодавства.

Тривалість. Всього – 75 годин: лекції – 12; практичні – 12 годин; самостійна робота – 51 година.

Форма контролю – екзамен.

Назва дисципліни: **Міжнародні стандарти фінансової звітності**

Статус: вибіркова

Рік: IV, семестр VII

Мета: формування системи теоретичних знань і набуття практичних навичок з ведення обліку та підготовки фінансової звітності у відповідності до МСФЗ, зокрема: поглиблене вивчення теорії та практики застосування МСФЗ;

вивчення методологічних принципів складання та подання фінансової звітності загального призначення підприємствами та організаціями за вимогами міжнародних стандартів фінансової звітності.

Тривалість. Всього – 60 годин: лекції – 10 годин; практичні – 10 годин; самостійна робота – 40 годин.

Форма контролю – залік.

Назва дисципліни: **Облік в зарубіжних країнах**

Статус: вибіркова

Рік: IV, семестр VIII

Мета: набуття знань і практичних навичок з обліку в зарубіжних країнах з урахуванням загальноприйнятих принципів та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Тривалість. Всього – 60 годин: лекції – 10 годин; практичні – 10 годин; самостійна робота – 40 годин.

Форма контролю – екзамен.

Назва дисципліни: **Тренінг зі спеціальності**

Статус: вибіркова

Рік: IV, семестр VII

Мета: полягає у формуванні системи знань з обліку і виконанні комплексного завдання, що моделює облікову діяльність реального підприємства.

Тривалість. Всього – 60 годин: лекції – 4 годин; практичні – 16 годин; самостійна робота – 40 годин.

Форма контролю – залік.

8. ФАХОВЕ СПРЯМУВАННЯ ТА КВАЛІФІКАЦІЙНІ ВИМОГИ ДО ФАХІВЦІВ

Бакалавр – освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра здобула повну вищу освіту, спеціальні уміння та знання, достатні для виконання завдань та обов'язків (робіт) певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді діяльності.

Бакалавр за професійним спрямуванням *Облік і аудит* повинен знати свої права і обов'язки під час навчання у вищому навчальному закладі; мати професійні знання, бути переконаним у їх соціальній доцільності й корисності, вміти компетентно застосовувати їх у своїй професійній діяльності. Зокрема, бакалавр обліку і аудиту повинен знати здобутки з актуальних проблем як вітчизняної так і світової економіки різних періодів, найновіші досягнення економічної науки; методологічні аспекти економічної науки; основи методології економічного дослідження; знати теоретичні положення, які відображені у нових підручниках, навчальних посібниках, монографіях та статтях з обліку і аудиту; основи соціально-гуманітарних дисциплін в обсязі, що забезпечує:

- професіоналізм та широту світогляду;
- спеціальні дисципліни, які лежать в основі професійної придатності.
- нормативно-правову базу;

Бакалавр обліку і аудиту повинен вміти:

- вести бухгалтерський облік на підприємстві та складати фінансову звітність;
- вести облік техніко-економічних та господарсько-фінансових операцій;
- розраховувати ціни на продукцію (роботи, послуги);
- визначати ефективність використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів;

- визначати доходи, витрати і фінансові результати підприємства;
- впроваджувати документообіг на підприємстві та розробляти плани по його вдосконаленню;
- контролювати дотримання нормативних актів з методології бухгалтерського обліку;
- проводити аудит підприємства.

Має право займати первинні керівні посади в підрозділах, підприємствах, організаціях, що здійснюють обліково-контрольну функцію.

Бакалавр обліку і аудиту повинен мати відповідний рівень етичної та психологічної культури, чітко сформоване економічне, політичне мислення, розумітися в проблемах ринкової економіки, соціальних, національних, історичних та демографічних процесах розвитку суспільства; засвоїти закономірності та особливості культурного розвитку людства; мати активну життєву, громадянську позицію. Рівень професійно культури повинен мати тенденцію до удосконалення, вироблення потреби постійного і всебічного нарощування цих знань у процесі своєї діяльності.

Відповідно до посад, що може займати випускник ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» освітнього рівня бакалавр за професійним спрямуванням 6.030509 “Облік і аудит ” придатний до виконання виробничих функцій і типових для даної функції задач діяльності.

Виробничі функції, типові задачі діяльності та уміння, якими повинен володіти випускник ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника” 6.030509 “Облік і аудит” подано в таблиці 1.

Таблиця 1

Виробничі функції, типові завдання діяльності фахівця освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр” та вміння, якими він повинен володіти

Функція	Типові завдання діяльності	Уміння
1. Облікова	1.1 Складання, приймання, перевірка та бухгалтерське	1.1.1. Керуючись нормативними актами, за допомогою ПЕОМ складати, приймати, перевіряти, обробляти бухгалтерські документи, вести

	<p>оброблення документів, ведення синтетичного й аналітичного обліку</p>	<p>синтетичний і аналітичний облік:</p> <ul style="list-style-type: none"> – касових операцій; – документів з обліку операцій поточного, валютного та інших рахунків – розрахункових операцій з постачальниками, покупцями, підзвітними особами, з бюджетом, з органами соціального страхування та іншими дебіторами кредиторам; – документів і звітів з руху запасів; – документів з руху основних засобів, малоцінних швидкозношуваних предметів, матеріальних і нематеріальних активів інвестиції; – документів з оформлення нарахувань і виплат заробітної плати, утримань і відрахувань; – документів з обліку продукції, робіт і послуг; – документів з обліку зовнішньоекономічної діяльності. <p>1.1.2. Вести регістри аналітичного і синтетичного обліку:</p> <ul style="list-style-type: none"> – транспортних операцій; – допоміжних виробництв; – адміністративних витрат; – виробничих запасів, готової продукції, товарів; – операцій з руху основних засобів, малоцінних та швидкозношуваних предметів, матеріальних і нематеріальних активів, інвестицій; – операцій з витрат підприємства та обчислення собівартості продукції, товарів; – операцій з реалізації продукції, робіт і послуг; – операцій з фінансових результатів; – операцій з обліку капіталу і резервів
	<p>1.2 Складання фінансової звітності</p>	<p>1.2.1 Використовуючи дані бухгалтерського обліку, скласти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – бухгалтерський баланс; – звіт про фінансовий результат та їх використання – звіт про рух грошових коштів, – звіт про власний капітал, – примітки до звітності
	<p>1.3. Визначення цін</p>	<p>1.3.1 Обчислювати ціни на запаси, роботи, послуг</p>
<p>2. Фінансово-економічна</p>	<p>2.1 Організація фінансового-господарської діяльності підприємства</p>	<p>2.1.1. Використовуючи дані бухгалтерського обліку, здійснювати фінансові, кредитні, розрахункові операції, складати декларації, розрахунки з податків загальнодержавного і місцевого призначення</p>
	<p>2.2 Визначення доходів, витрат і фінансових результатів</p>	<p>2.2.1. Використовуючи дані бухгалтерського обліку визначати доходи та витрати, економно і дбайливо використовувати кошти</p>
	<p>2.3 Організація страхової роботи</p>	<p>2.3.1. Використовуючи дані бухгалтерського обліку:</p> <ul style="list-style-type: none"> – формувати страхові послуги, вивчати ринковий попит на них; – визначати ціни на страхові послуги; – укладати договори майнового страхування,

	розраховувати суми страхових платежів, розмір збитків і сум страхових відшкодувань
2.4 Визначення матеріальних і трудових ресурсів та ефективності їх використання	<p>2.4.1. Використовуючи нормативні та звітні показники статистичної і фінансової звітності, статистичні методи оброблення економічної інформації на ПЕОМ, оцінювати трудовий потенціал підприємства;</p> <p>визначати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – попит і пропонування на ринку товарів і послуг; – чисельність персоналу; – норми праці, продуктивність праці, вплив чинників на продуктивність праці; – основні й оборотні засоби; – амортизаційні відрахування; – склад і структуру оборотних засобів підприємства, норми витрат сировини та інших запасів; – ефективність використання матеріальних і нематеріальних активів; – необхідний розмір грошових коштів, норматив оборотних коштів у запасах та інших нормованих елементів
2.5 Визначення ефективності технічних нововведень та елементів інфраструктури підприємств	2.5.1. Використовуючи показники фінансової і статистичної звітності визначати ефективність технічних нововведень
2.6 Планування господарської фінансової діяльності	<p>2.6.1. Керуючись рекомендаціями та інструктивними матеріалами, показниками економічного аналізу:</p> <ul style="list-style-type: none"> – визначати обсяги діяльності підприємства на рік, скласти оперативні плани; – використовувати різні методи мотивації для стимулювання праці, нараховувати заробітну плату, премії й інші винагороди працівникам підприємства; – визначати показники якості продукції, витрати за їх статтями, скласти кошторис виробництва; – визначати собівартість продукції, здійснювати калькулювання
2.7 Планування фінансових показників діяльності підприємства	<p>2.7.1. Використовуючи розрахункові дані виробничої частини плану, скласти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – план реалізації продукції та надходження грошових коштів і прибутку підприємства; – розрахунок платежів до бюджету; – зведений фінансовий план підприємства.
2.8 Складання плану документообігу і заходів щодо вдосконалення обліково-економічної роботи	<p>2.8.1. На основі Положень (стандартів) про ведення бухгалтерського обліку та Положення про організацію діловодства:</p> <ul style="list-style-type: none"> – скласти плани-графіки надходження, оброблення бухгалтерських документів, передавати документи в архів; – розробляти заходи щодо впровадження

		прогресивних форм і методів бухгалтерського обліку, поліпшення економічної роботи
3. Організаційна	3.1 Дотримання Законів України та інших нормативних актів, що регулюють господарську діяльність підприємств	3.1.1. Керуючись Законами України та іншими нормативними актами, використовуючи дані бухгалтерського обліку: <ul style="list-style-type: none"> – складати довіреності та проводити контроль за їх використанням; – складати розрахунки і претензії за порушення договірних зобов'язань; – складати позовні заяви, укладати трудовий контракт; – визначати види матеріальної відповідальності і розмір відшкодувань матеріальних збитків; – оформляти розбіжності в кількості і якості, виявлені під час приймання матеріальних цінностей; – забезпечувати стягнення дебіторської і погашення кредиторської заборгованості, дотримання термінів позовної давності
	3.2 Організація бухгалтерського обліку і звітності	3.2.1. Використовуючи нормативну базу, запроваджену форму обліку: <ul style="list-style-type: none"> – групувати господарські засоби за складом і джерелами утворення; – надавати допомогу і проводити інструктаж облікових і матеріально відповідальних осіб у виробничих підрозділах з питань своєчасного і правильного відображення бухгалтерських операцій у регістрах синтетичного й аналітичного обліку та формах звітності
	3.3 Організація роботи матеріально відповідальних осіб	3.3.1. Використовуючи професійні особливості організації облікової роботи: <ul style="list-style-type: none"> – організувати роботу матеріально відповідальних осіб складання звітів та подавання їх до бухгалтерії – забезпечувати інформацією для матеріального та морального стимулювання праці матеріально відповідальних осіб
	3.4. Дотримання правил зберігання бухгалтерських документів і організація архіву підприємства	3.4.1. Проводити своєчасний відбір, оформлення і передавання на зберігання документів відповідно до Положення про ведення діловодства на підприємстві
	3.5. Організація зовнішньоекономічних відносин	3.5.1. На підставі Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», Митного кодексу України, Закону України «Про міжнародні договори» та інших нормативних актів: <ul style="list-style-type: none"> – вести облік експортно-імпорتنих операцій; – підготовляти товар до митного контролю, заповнювати декларації та вести їх облік; – визначати ефективність зовнішньоекономічної діяльності
	3.6. Реформування і	3.6.1, Керуючись законодавчими та нормативними

	запровадження бізнесу на підприємствах	документами щодо підприємницької діяльності: – розробляти засновницькі документи, здійснювати реєстрацію підприємств у державних органах, складати і контролювати виконання бізнес-плану; – устанавлювати відносини з фінансовими і податковими органами, органами страхування, консалтинговими та аудиторськими компаніями
	3.7. Організація дій з метою попередження або зменшення ступеня ймовірного пошкодження	3.7.1. Застосовуючи методи спостереження та контролю, визначати потенційно небезпечні ділянки виробництва, види виробничих процесів та елементи природного середовища, що можуть створювати загрозу виникнення надзвичайних ситуацій. 3.7.2. На підставі даних щодо потенційно небезпечних ділянок виробництва, видів виробничих процесів та елементів природного середовища за допомогою типових інструкцій планувати запобіжні заходи. 3.7.3. У разі загрози виникнення надзвичайної ситуації за допомогою штатних та індивідуальних джерел інформації забезпечувати оперативне приймання сигналів про виникнення небезпеки та їх розпізнання персоналом об'єкта. 3.7.4. За умов надзвичайної ситуації з урахуванням планових документів цивільного захисту об'єкта господарювання, використовуючи табельні прилади, інструкції та (за потреби) транспортні засоби, устанавлювати ступінь зараження об'єкта радіоактивними, біологічними та небезпечними хімічними речовинами вид і
	3.8. Організація дотримання вимог безпеки та гігієни праці	3.8.1. На підставі технологічної документації, використовуючи чинну нормативно-правову базу з питань охорони праці організувати: – дотримання вимог безпеки праці учасниками трудового процесу; – дотримання санітарно-гігієнічних вимог учасниками трудового процесу
	3.9. Організація захисту в разі виникнення надзвичайної ситуації	3.9.1. За умови надзвичайної ситуації, орієнтуючись на сигнал про виникнення небезпеки, за планом цивільного захисту об'єкта господарювання організувати індивідуальний захист із використанням та-бельних та підручних засобів. 3.9.2. Організувати евакуацію підлеглого персоналу з небезпечної зони. 3.9.3. Послугуючись наданою інформацією про захисні споруди, організувати укриття підлеглого персоналу. 3.9.4. В умовах надзвичайної ситуації на основі результатів обстеження об'єкта господарювання за допомогою табельних та підручних засобів проводити рятувальні та інші невідкладні роботи. 3.9.5. Застосовуючи засоби індивідуального та колективного біологічного, радіаційного і хімічного

		захисту, приводити спеціальну обробку об'єкта та його персоналу.
	3.10. Проведення розслідування нещасних випадків та аварій.	3.10.1. За умов виробничої діяльності на основі аналізу результатів власних спостережень за наслідками нещасного випадку або аварії, користуючись чинним положенням, визначити факт випадку чи аварії. 3.10.2. У складі комісії з розслідування нещасного випадку, користуючись чинними положеннями, скласти акт про нещасний випадок на виробництві
4. Контрольна	4.1. Контроль за дотриманням нормативних актів з методології бухгалтерського обліку збереженням і ефективним використанням ресурсів підприємства	4.1.1. Керуючись нормативними актами, використовуючи дані бухгалтерського обліку здійснювати контроль за: – дотриманням методології бухгалтерського обліку, збереженням, ефективним використанням ресурсів підприємства; – касовими операціями; – операціями на поточному, валютному та інших рахунках; – операціями з розрахунків особами, бюджетом, органами соціального страхування, іншими дебіторами з постачальниками, покупцями, підзвітними і кредиторами; – операціями з руху запасів; – операціями з руху основних засобів, нематеріальних активів, малоцінних і швидкозношуваних предметів, інвестицій; операціями з витрат підприємств; операціями з реалізації продукції, робіт і послуг; достовірністю даних фінансової звітності; операціями з розрахунків оплати за працю; операціями з розрахунків у сфері зовнішньоекономічної діяльності
	4.2. Контроль за дотриманням правил безпеки праці санітарно-гігієнічних вимог	4.2.1. На підставі технологічної документації, використовуючи чинну нормативно-правову базу: контролювати дотримання безпеки праці учасниками трудового процесу 4.2.2. Контролювати дотримання санітарно-гігієнічних вимог учасниками трудового процесу
5. Аналітична	4.3. Аналіз господарсько-фінансової діяльності підприємства	4.3.1. Використовуючи дані фінансової і статистичної звітності, комп'ютерну техніку, статистичні методи обробки інформації: – забезпечувати інформаційну базу даних; – застосовувати раціональну методику аналізу господарсько-фінансової діяльності .

		<p>4.3.2. Аналізувати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – загальний обсяг реалізації та її асортимент; – забезпеченість матеріальними ресурсами і ефективність їх використання; – стан і склад основних засобів, ефективність їх використання; – стан і забезпеченість підприємства трудовими ресурсами, ефективність їх використання; витрати підприємства, собівартість продукції, товарів; – фінансові результати і рентабельність підприємства; – майно підприємства і джерела його покриття; – оборотні активи і оборотність; – власний і позичковий капітал; – фінансову стійкість і ліквідність підприємства
--	--	--

Здатності фахівця освітнього рівня “бакалавр” розв’язувати проблеми і завдання соціальної діяльності та необхідні для цього вміння

<p>1. Застосовувати закони цесі інтелектуальної діяльності</p>	<p>1.1. За допомогою формальних логічних процедур аналізувати наявну інформацію на її відповідність умовам необхідності та достатності для забезпечення ефективної діяльності.</p> <p>1.2. За допомогою формальних логічних процедур проводити аналіз наявної інформації на її відповідність вимогам внутрішньої несуперечливості.</p> <p>1.3. За результатами структурно-логічного опрацювання інформації доходити висновку щодо її придатності для здійснення заданих функцій.</p> <p>1.4. За негативного результату діяльності знаходити помилки в структурі логічних операцій</p>
<p>2. Забезпечувати екологічно збалансовану діяльність</p>	<p>2.1. Беручи до уваги узвичаєні схеми взаємодії та взаємозв'язків усіх компонентів у природничій, соціальній і технологічній сферах, визначати стратегію і тактику діяльності, яка б забезпечувала стабільний розвиток життя на Землі</p>
<p>3. Здійснювати екологічний аналіз заходів (інновацій) у галузі діяльності</p>	<p>3.1. Визначати та класифікувати мету заходів (інновацій).</p> <p>3.2. З'ясувати адекватність застосовуваних технологій, обраних методів, форм, засобів досягнення мети.</p> <p>3.3. Визначати зовнішні та внутрішні чинники, що сприяють або перешкоджають досягненню мети заходів.</p> <p>3.4. Прогнозувати міру досягнення мети заходів (інновацій). екологічний аналіз</p> <p>3.5. Визначати заходи, котрі можуть забезпечити досягнення накреслених заходів (інновацій) у галузі цілей, або поліпшити результати діяльності</p>

<p>4. Забезпечувати необхідний рівень безпеки в разі виникнення типових небезпечних ситуацій</p>	<p>4.1. Зважаючи на типові ознаки виникнення небезпек, ідентифікувати джерела і типи небезпек, шкідливі та небезпечні чинники.</p> <p>4.2. Прогнозувати можливість виникнення небезпек, шкідливих та небезпечних чинників.</p> <p>4.3. За допомогою моделей типових небезпечних ситуацій визначати рівень індивідуального ризику.</p> <p>4.4. Послугуючись типовими рекомендаціями щодо ції, зменшувати ризик до припустимих значень.</p> <p>4.5. На підставі аналізу результат власних спостережень за навколишнім середовищем та з огляду на типові ознаки шкідливих і небезпечних чинників своєчасно встановлювати наявність небезпечної ситуації, її вид та резерв часу.</p> <p>4.6. За результатами прогнозу можливості виникнення небезпек, шкідливих та небезпечних чинників або на підставі інформації про наявність і небезпечної ситуації, резерву часу, а також послугуючись типовими рекомендаціями щодо адекватних дій, накреслювати план індивідуальних дій для попередження або зменшення рівня ймовірного пошкодження</p> <p>4.7. Застосовуючи штатні та допоміжні засоби, реалізовувати заздалегідь розроблений план дій щодо попередження або зменшення можливого пошкодження.</p> <p>4.8. На основі аналізу результатів спостережень за навколишнім середовищем, застосовуючи адекватні методи та методики, давати оцінку екологічним та соціальним наслідкам випадків та інцидентів</p>
--	---

Компетенція бакалавра з обліку і аудиту

Професійне призначення випускників ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника” напряму підготовки 6.030509 «Облік і аудит» освітнього рівня “Бакалавр” за переліком первинних посад, виробничих функцій та типових задач діяльності міститься у варіативній частині освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ). ОКХ визначає галузеві кваліфікаційні вимоги до соціально-виробничої діяльності бакалавра з напряму підготовки 6.030509 «Облік і аудит» та державні вимоги до властивостей та якостей особи, яка здобула цей освітній рівень. Бакалавр з обліку і аудиту підготовлений до роботи на підприємствах, в установах та організаціях усіх галузей та форм власності, а також в органах державного управління всіх рівнів. Первинна посада – це посада, професійну діяльність за якою здатен виконувати бакалавр одразу після закінчення вищого навчального закладу. Бакалавр з обліку і аудиту здатний виконувати професійну роботу і займати

такі первинні посади, перелік яких наведено в табл. 2.

Таблиця 2.

**Професійні назви робіт (посад), які здатен виконувати бакалавр з
обліку і аудиту**

<i>№ з/п</i>	<i>Шифр роботи</i>	<i>Професійна назва роботи</i>
1	2	3
1	11.	Законодавці, вищі державні службовці, вищі посадові особи громадських і самоврядувальних організацій
2	12.	Керівники підприємств, установ та організацій
3	13.	Керівники малих підприємств без апарату управління
4	14.	Менеджери (управителі) підприємств, установ, організацій та їх підрозділів
5	2122.1	Наукові співробітники (статистика)
	2122.2	Професіонали-статистики
6	231	Викладачі університетів та вищих навчальних закладів
7	232	Викладачі середніх навчальних закладів
8	2351	Професіонали в галузі методів навчання
	2352	Інспектори навчальних закладів
9	2411	Професіонали в галузі аудиту та бухгалтерського обліку
	2412	Професіонали в галузі праці та зайнятості
	2413	Професіонали, зайняті роботою з цінними паперами
	2414	Професіонали з питань фінансово-економічної безпеки підприємств, установ та організацій
	2419	Професіонали у сфері державної служби, маркетингу, ефективності господарської діяльності, раціоналізації виробництва, інтелектуальної власності та інноваційної діяльності
10	2441	Професіонали в галузі економіки
	2441.1	Наукові співробітники (економіка)
	2441.2	Економісти
11	2447	Професіонали у сфері управління проектами та програмами
12	247	Професіонали з безпеки та якості
13	248	Професіонали в галузі туризму, готельної, ресторанної та санаторно-курортної справи
14	33	Фахівці в галузі освіти
15	341	Фахівці в галузі фінансів та торгівлі
16	342	Агенти з комерційного обслуговування та торговельні брокери
17	3433	Бухгалтери та касири-експерти
18	3435	Організатори діловодства
19	3436	Помічники керівників
20	3442	Інспектори податкової служби
	3449	Інші державні інспектори

Назви інших виробничих посад визначаються згідно з штатними розкладами підприємств та установ певної галузі з урахуванням вимог до

формування назв посад, передбачених чинними нормативними актами. Професійна діяльність бакалавра з обліку і аудиту на первинних посадах полягає у: реалізації загальних функцій планування та управління шляхом здійснення переважно адміністративних та операторських і частково евристичних процедур праці; збиранні, систематизації, накопичення первинної інформації як для виконання закріплених за ним посадових обов'язків, так і для потреб структурного підрозділу, де він працює; розробці та дослідженні прогностичних економіко-математичних моделей економічних об'єктів та систем з метою їх аналізу та удосконалення системи управління, проведенні економічних розрахунків; прийнятті оперативних рішень у межах своєї компетенції; функціональній та інформаційній підготовці проектів рішень; керівництві підлеглими, компетенція яких не вища за технічними службовців та молодших спеціаліст; організації бухгалтерського обліку і звітності на підприємстві; організації зовнішньоекономічних відносин; організації фінансово-господарської діяльності підприємств; плануванні фінансових показників діяльності підприємства; складанні фінансової звітності; організації страхової роботи; визначенні матеріальних і трудових ресурсів та ефективності їх використання, ефективності технічних нововведень та елементів інфраструктури підприємств; плануванні господарсько-фінансової діяльності; контролі за дотриманням нормативних актів з методології бухгалтерського обліку та збереженням і ефективним використанням ресурсів підприємства; аналізі господарсько-фінансової діяльності підприємства; організації та контролі за дотримання вимог безпеки та гігієни праці; організації безпеки життєдіяльності людини та охорони праці.

Відповідно до посад, що може посідати випускник ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”, бакалавр з обліку і аудиту придатний до виконання виробничих функцій (здійснення певних типів діяльності): аналітичної, нормопроектної, організаційної, контрольної, експлуатаційно-технологічної та інформаційної та типових задач для певної функції. Кожній типовій задачі відповідає система умінь щодо її

вирішення з урахуванням специфіки галузі та регіону.

Універсальні компетентності:

Розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові зв'язки, які існують між економічними процесами й явищами на підприємстві та реалізувати заходи щодо підвищення ефективності його діяльності.

Розуміти просторову організацію продуктивних сил та параметри залучення національної економіки у систему світогосподарських відносин.

Володіти методами та інструментами спостереження, опису, ідентифікації, аналізу, синтезу та оцінки економічних процесів та явищ на підприємстві.

Проводити зовнішній аналіз середовища функціонування підприємства та оцінювати вплив його факторів на діяльність підприємства.

Обґрунтовувати господарські рішення, розуміти організаційно-економічний механізм управління підприємством та особливості ділових комунікацій у професійній сфері.

Професійні компетентності

Розуміння сутності об'єктів бухгалтерського спостереження та здатність до відображення господарських операцій на рахунках обліку.

Усвідомлення теоретико-організаційних засад контролю і ревізій та здатність застосування основних методик проведення аудиту й надання аудиторських послуг.

Визначення напрямків максимізації ефективності процесу формування, розподілу та контролю за використанням фінансових ресурсів на рівні держави та підприємств різних форм власності.

Розуміння основ управління фінансово-економічною безпекою на рівні держави, підприємств та організацій

Володіння методикою господарського аналізу діяльності підприємств та їх підрозділів.

Здатність формувати, аналізувати та інтерпретувати звітність підприємств різних форм власності, та використовувати отримані відомості для прийняття управлінських рішень.

Здатність здійснення обліку із застосуванням спеціалізованих інформаційних систем і комп'ютерних технологій.

Засвоєння практики здійснення обліку, контролю та аналізу діяльності банків, бюджетних установ та підприємств різних форм власності.

Розуміння основних засад побудови обліку в системі оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності та його законодавчо-нормативного регулювання/

9. ГЛОСАРІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ З НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

ABC-аналіз – специфічний метод контролінгу, який полягає у виявленні та оцінюванні кількісних значень небагатьох величин, частка яких у загальній сукупності вартісних показників найбільша.

SWOT-аналіз (аналіз сильних і слабких сторін підприємства) – специфічний метод контролінгу, метою якого є усунення наявних слабких місць, нейтралізація ризиків, ефективне використання існуючого потенціалу (сильних сторін), використання додаткових шансів.

Автономність підприємства (принцип підготовки фінансової звітності) – підприємство розглядається як юридична особа, що відокремлена від власників. Тому особисте майно і зобов'язання власників не повинні відображатись у фінансовій звітності підприємства.

Авторизація – означає, що уповноважує орган перевірів і підтверджено, що діяльність або угоди відповідає встановленій політикою і процедурами.

Агностицизм – філософська установка, згідно з якою неможливо однозначно довести відповідність поняття дійсності, а отже, побудувати істинну всеохопну систему знання.

Адекватне управління – по теперішній час, якщо керівництво сплановані й організовані (за проектом), таким чином, що забезпечує достатню впевненість у тому, що ризики організації були ефективно і, що цілі організації і цілі будуть досягнуті, ефективно і економічно.

Адекватність контролю – відповідність контролю специфічним конкретним умовам та індивідуальному принципу з урахуванням планів і службових посад окремих керівників та їх особистих якостей, що необхідні для підвищення результативності й ефективності дій.

Адміністративна відповідальність – самостійний вид юридичної відповідальності фізичних та юридичних осіб, встановлений законодавчими актами. Адміністративну відповідальність можна визначити і як реалізацію адміністративно-правових санкцій, застосування уповноваженим органом чи

посадовою особою адміністративних стягнень до громадян і юридичних осіб, що вчинили правопорушення.

Адміністративні витрати – витрати, пов'язані з управлінням і обслуговуванням підприємства (загальногосподарські витрати). Загальногосподарські витрати, які виникли протягом звітного періоду в процесі діяльності підприємства у зв'язку з його управлінням та обслуговуванням.

Ажіо – відхилення ринкового курсу цінних паперів від їх номінальної вартості в бік перевищення. Визначається у процентах до номіналу.

Акт (довідка) контрольного заходу – службовий двосторонній документ, який стверджує факт проведення комплексного планового чи позапланового контрольного заходу, що відображає її результати стосовно наслідків окремих фінансово-господарських операцій чи діяльності об'єкта контролю в цілому і є носієм доказової інформації про виявлені й систематизовані за економічною однорідністю недоліки в господарюванні та порушення Законів України й інших нормативно-правових актів.

Акт перевірки – документ, у якому відображаються результати перевірки; містить докладно викладені порушення податкового і бюджетного законодавства з посиланням на законодавчі акти, статті та пункти, які порушено.

Акт перевірки – документ, який складається посадовою особою (особами), що проводила перевірку, за її результатами.

Акт ревізії – двосторонній документ, у якому відображаються наслідки ревізії фінансово-господарської діяльності підприємств, установ, організацій, а також роботи фінансових органів щодо складання і виконання бюджету, наведено перелік фактів виявлених порушень і додаткових резервів збільшення доходів та скорочення витрат.

Активи – ресурси, контрольовані підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому.

Активи банку – це ресурси, що контролюються установою, які набуто в

результаті попередніх операцій і які повинні принести дохід чи іншу економічну вигоду в майбутньому. До активів банку належать: готівка, залишки на кореспондентському рахунку в НБУ, казначейські цінні папери, кошти в інших банках, заборгованості за кредитами, цінні папери на продаж, інвестиційні цінні папери, вкладення в асоційовані та дочірні компанії, основні засоби та нематеріальні активи тощо.

Акція – це вид цінного паперу без установленого строку обігу, який підтверджує участь її власника у формуванні статутного капіталу акціонерного товариства, підтверджує право на участь в управлінні акціонерним товариством, дає право на одержання частини прибутку у вигляді дивідендів і право на участь в розподілі майна при ліквідації акціонерного товариства.

Амортизація – систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації).

Аналіз портфелю цінних паперів – варіант портфельного аналізу, який застосовують з метою оптимізації портфеля цінних паперів інвестора. В основу покладено два критерії: теперішня вартість очікуваних доходів від володіння цінними паперами (проценти, дивіденди) та рівень ризикованості вкладень.

Аналіз точки безбитковості – специфічний метод контролінгу, який зводиться до визначення мінімального обсягу реалізації продукції (у разі незмінних цін та умовно-постійних витрат), за якого підприємство може забезпечити безбиткову операційну діяльність у короткостроковому періоді.

Аналітична функція контролінгу – формування основних підконтрольних показників, що дозволяють оцінити ефективність роботи підприємства.

Аналітичні процедури – це використання й установлення взаємозв'язків, що дозволяють оцінити вірогідність наданого балансу та прикладеної до нього звітності.

Аналітичні рахунки – рахунки, призначені для обліку окремих видів засобів, їх джерел і господарських процесів.

Антидемпінгове мито (Anti-dumping Duties) – додаткове мито на імпорتنі товари, що ввозяться в країну за цінами, нижче цін світового ринку або внутрішніх цін.

Асортимент продукції – це перелік найменувань виробів із вказівкою одиниць вимірювання кожного з них.

Асоційоване підприємство – підприємство, в якому інвестору належить блокувальний (більше 25 відсотків) пакет акцій (голосів) і яке не є дочірнім або спільним підприємством інвестора

Аудит – форма контролю, що є незалежною експертизою стану бухгалтерського обліку, фінансових звітів і балансів. Мета аудиту – підтвердити достовірність показників балансу і фінансової звітності, а також перевірити, чи ведеться бухгалтерський облік згідно з чинними в державі нормативно-правовими положеннями.

Аудит – це перевірка публічної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання з метою визначення достовірності їх звітності, обліку, його повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам.

Аудит на узгодженість – це аудит (оцінка) дотримання на підприємстві або окремою посадовою особою вимог законодавства України.

Аудитор – громадянин України, який має сертифікат, що визначає кваліфікаційну придатність на ведення аудиторської діяльності на території України.

Аудитор з акредитації (асесор) – фахівець, який має професійні знання та досвід роботи у певній галузі економіки, галузі систем якості, знання та вміння з проведення акредитації у відповідній сфері діяльності органу з оцінки відповідності і зареєстрований у реєстрі, що ведеться органом з акредитації.

Аудитор з сертифікації – особа, яка має відповідну кваліфікацію, теоретичну і практичну підготовку, необхідну для проведення одного або кількох видів робіт з сертифікації, і атестована в установленому порядку та

занесена до відповідного реєстру.

Аудиторська вибірка або вибіркова перевірка – використання аудиторських процедур стосовно менш ніж 100% бухгалтерських проводок або показників.

Аудиторська діяльність – організаційне і методичне забезпечення аудиту, практичне виконання аудиторських перевірок (аудит) та надання інших аудиторських послуг.

Аудиторська палата України (АПУ) – це самостійний неурядовий орган, який існує як юридична особа. Кількість членів АПУ – 20 чоловік.

Аудиторська практика – підприємець, товариство з обмеженою відповідальністю, акціонерне товариство, командитне товариство або об'єднання професійних аудиторів, що дають громадськості фахові послуги.

Аудиторська фірма – це юридична особа, яка має право на ведення виключно аудиторської діяльності відповідно до законодавства з питань діяльності господарських товариств та внесена до Національного реєстру аудиторських фірм.

Аудиторський висновок – офіційний документ, засвідчений підписом і печаткою аудитора (аудиторської фірми), що складається у встановленому порядку за результатами проведення аудиту й містить у собі висновок щодо вірогідності звітності, повноти й відповідності чинному законодавству й установленим нормативам бухгалтерського обліку фінансово-господарської діяльності.

Аудиторський комітет – структурний підрозділ вищого управління підприємства (у крупних компаніях, об'єднаннях), який займається реалізацією його контрольної функції. Служба внутрішнього аудиту може бути безпосередньо підпорядкована такому органу.

Аудиторський процес – сукупність організаційних, методичних та технічних прийомів, здійснюваних за допомогою певних процедур.

Аудиторські докази – інформація, одержана аудитором для вироблення думок, на яких ґрунтується підготовка аудиторського висновку та звіту.

Аудиторські докази складаються з первинних документів та облікових записів, що кладуться в основу фінансової звітності, а також підтверджувальної інформації з інших джерел.

Аудиторські послуги – маються на увазі або виражених уявлень керівництва про рахунки у фінансовій звітності. Управління твердження, отримані в наступні п'ять основних категорій:

Баланс – звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал.

Балансова вартість активу – вартість активу, за якою він включається до підсумку балансу.

Балансовий (розрахунковий) курс корпоративних прав – співвідношення між власним та статутним капіталом підприємства. Показує суму чистих активів, які припадають на одну акцію (частку, пай).

Банк – юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги, відомості про яку внесені до Державного реєстру банків.

Банківська діяльність – залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб.

Банківський переказ – це доручення банку своєму банку-кореспонденту виплатити певну суму грошей за розпорядженням і за рахунок переказодавця іноземному отримувачу із зазначенням способу відшкодування банку-платнику виплаченої ним суми.

Банкрутство – визнана судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури.

Банкрутство приховане – навмисне приховування факту стійкої фінансової неспроможності поданням недостовірних даних кредиторам, державним органам та іншим зацікавленим особам.

Банкрутство технічне – неспроможність задовольнити в установленій для цього строк заявлені з боку кредиторів вимоги і виконати зобов'язання перед бюджетом, пов'язана з недостатністю активів у ліквідній формі.

Банкрутство умисне – свідоме доведення суб'єкта підприємницької діяльності до стійкої фінансової неплатоспроможності, до якого з корисливих мотивів вдається власник або посадова особа підприємства, вживаючи протиправних заходів або не виконуючи чи неналежно виконуючи свої службові обов'язки.

Банкрутство фіктивне – явно неправдива інформація про фінансову неспроможність виконати зобов'язання перед кредиторами та бюджетом, метою якої є порушення справи про банкрутство чи санацію підприємства.

Беззбитковість – це такий стан діяльності підприємства, коли бізнес не приносить ні прибутків, ні збитків, а виручка від реалізації продукції покриває лише витрати.

Безнадійна дебіторська заборгованість – дебіторська заборгованість щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності.

Безперервність діяльності (принцип підготовки фінансової звітності) – передбачає оцінку активів і зобов'язань підприємства, виходячи з припущення, що його діяльність триватиме далі.

Безспірні вимоги кредиторів – вимоги кредиторів, визнані боржником, інші вимоги кредиторів, підтвержені виконавчими документами чи розрахунковими документами, за якими відповідно до законодавства здійснюється списання коштів з рахунків боржника.

Бенчмаркінг – специфічний метод контролінгу, який полягає в порівнянні параметрів досліджуваного підприємства (структурного підрозділу) з аналогічними показниками інших підприємств чи структурних підрозділів.

Біологічний актив – тварина або рослина, яка в процесі біологічних перетворень здатна давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, а також приносити в інший спосіб економічні вигоди.

Біологічні перетворення – процес якісних і кількісних змін біологічних активів.

Боржник – суб'єкт підприємницької діяльності, неспроможний виконати свої грошові зобов'язання перед кредиторами протягом трьох місяців після настання встановленого строку їх сплати.

Брак у виробництві – продукція, напівфабрикати, деталі, вузли й роботи, які не відповідають за своєю якістю встановленим стандартам або технічним умовам і не можуть бути використані за своїм прямим призначенням або можуть бути використані тільки після додаткових витрат на виправлення.

Бухгалтерська звітність – звітність, що складається на підставі даних бухгалтерського обліку) для задоволення потреб певних користувачів.

Бухгалтерська обробка документів – передбачає юридичну, формальну й арифметичну перевірку, відображення господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку

Бухгалтерське проведення (запис) – запис, при якому вказується рахунок, що дебетується і рахунок, що кредитується і на яку суму.

Бухгалтерський баланс – спосіб економічного групування і узагальненого відображення стану засобів підприємства за їх складом, розміщенням і функціональною роллю в процесі відтворення та за джерелами їх утворення і цільовим призначенням на певну дату в грошовій оцінці.

Бухгалтерський документ – належним чином складений і оформлений діловий папір, який письмово підтверджує право здійснення або реальне здійснення господарської операції, містить її ознаки і показники, що підлягають відображенню в обліку.

Бухгалтерський облік – це система безперервного, суцільного, документально обґрунтованого і взаємопов'язаного відображення господарських засобів, джерел їх утворення і процесів, узагальнених у грошовому виразі для контролю за діяльністю господарського суб'єкта та прийняття управлінських рішень.

Бухгалтерський облік у банках – це сукупність правил, методів та

процедур виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про операції банку зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття ними управлінських рішень.

Бюджет (від англ. *budget* – буквально “сумка”) – кошторис грошових витрат і доходів підприємства на визначений період (місяць, квартал, рік). Система бюджетів складає основу функціонування і розвитку підприємства.

Бюджет виробництва – виробнича програма, яка визначає заплановані номенклатуру та обсяг виробництва продукції в бюджетному періоді.

Бюджет місцевий – бюджет адміністративно-територіальної одиниці - області, району, міста, селища, села, затверджений відповідною радою. Б.м. області об'єднує обласний бюджет, бюджет районів і міст обласного підпорядкування;

Бюджетний надлишок – перевищення суми надходжень до бюджету над сумою витрат.

Бюджетний період – строк, протягом якого діє затверджений бюджет (як правило - календарний рік). У деяких випадках може продовжуватись кілька років і не збігатися з бюджетним роком.

Бюджетний рік – період, на який затверджується державний бюджет країни.

Бюджетні обстеження – вид статистичного дослідження фактичного рівня доходів, видатків та споживання населення, ступеня задоволення матеріальних і духовних потреб людей різних соціальних груп. Б.о. здійснюються за допомогою вибіркового спостереження (вибіркового методу). Це дає змогу шляхом обстеження порівняно невеликої групи сімей отримати дані необхідної репрезентативності. Застосовується три способи Б. о.: експедиційний, коли фіксуються дані за певний період у бланки обстеження під час безпосереднього опитування громадян; анкетний, який передбачає самостійне заповнення громадянами надісланих їм бланків; поточний, коли необхідні записи систематично ведуть члени обстежуваних сімей. Матеріали Б.о. розробляються за територіальними ознаками або за соціальними групами

населення, а в межах останніх – за групами сімей з різним рівнем доходу. Це єдине джерело статистичних даних, що відображають фактичний життєвий рівень, соціально-економічні явища тощо.

Бюджетні позики – короткострокові позики вищого бюджетного органу установі нижчого рівня для покриття тимчасового касового розриву в бюджеті у зв'язку з перевищенням видатків над доходами в окремі періоди (квартали) року (як правило, у I півріччі). В Україні право видавати з державного бюджету Б.п. адміністраціям та встановлювати строки їх повернення надано Міністерству фінансів України. Аналогічні права мають адміністрації вищого структурного рівня щодо надання позичок структурам нижчого адміністративного рівня.

Бюджетні права (Б.п) – сукупність прав і обов'язків (повноважень) держави і всіх її територіальних утворень у галузі бюджетної діяльності, що здійснюються відповідними представницькими і виконавчими органами влади. Б.п. України поділяються на Б.п. держави, Б.п. Автономної Республіки Крим і Б.п. місцевих органів влади.

Бюджетні рахунки (Б.р) – рахунки у Національному банку України для обліку доходів і видатків державного і місцевих бюджетів. Б.р. поділяються на доходні та поточні рахунки позабюджетних коштів. Для обліку кожного виду доходів певного бюджету відкривають окремі Б.р.

Бюджетування – процес розробки оптимальних напрямів використання доходів і формування витрат підприємства в процесі здійснення його фінансово-господарської діяльності, розрахований на чітко визначений період часу.

Бюджетування – це процес планування виробничо-господарської діяльності підприємства, процес розробки, виконання, контролю та аналізу фінансового плану, який охоплює всі сторони діяльності господарської структури, що дозволяє зіставити всі витрати і отримані результати на наступний період.

Валюта звітності – грошова одиниця України.

Валютний курс – установлений Національним банком України курс грошової одиниці України до грошової одиниці іншої країни.

Вантажна митна декларація – заява, що містить відомості про товари та інші предмети і транспортні засоби і мету їх переміщення через митний кордон України, або про зміну митного режиму щодо даних товарів, а також інформацію, необхідну для здійснення митного контролю, митного оформлення, митної статистики, нарахування митних платежів.

Вартість бізнесу (корпоративних прав) – вартість діючого підприємства або вартість 100 % корпоративних прав у підприємстві.

Вартість, яка амортизується – первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості.

Вертикальне злиття – злиття підприємства з постачальником сировини чи споживачем його продукції.

Виділення – форма реорганізації бізнесу, за якої на базі існуючого суб'єкта господарювання чи його структурної одиниці створюється нове підприємство.

Виконавчі документи – первинні документи за призначенням, які підтверджують здійснення господарської операції (накладна, платіжне доручення, касовий ордер тощо).

Вимога – сформульовані потреба або очікування, загальнозрозумілі або обов'язкові.

Вина. Виною є психічне ставлення особи до вчинюваної дії чи бездіяльності, передбаченої цим Кодексом, та її наслідків, виражене у формі умислу або необережності.

Висновок – документ, що містить думку, оцінку експерта, фахівця, комісії, установи з певного питання. В галузі науки, техніки, виробництва В. готується провідною організацією. У тексті В. дається якісна оцінка рецензованої роботи, конкретні зауваження щодо окремих положень, розділів, а також пропозиції, рекомендації членів комісії, рецензентів. 2. Управлінський акт, пов'язаний із завершенням переговорів і підписанням учасниками операції

господарського договору.

Витрати – зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками).

Витрати (дохід) з податку на прибуток – загальна сума витрат (доходу) з податку на прибуток, яка обчислена з облікового прибутку (збитку) і складається з поточного податку на прибуток з урахуванням відстроченого податкового зобов'язання і відстроченого податкового активу.

Витрати інвестиційної діяльності – сума витрат, пов'язаних з придбанням фінансових інвестицій, необоротних активів, майнових комплексів та іншими платежами за наслідками інвестиційної діяльності підприємства.

Витрати майбутніх періодів – витрати, що здійснює суб'єкт господарювання у поточному періоді з метою отримання вигід чи погашення зобов'язань у майбутньому (витрати на освоєння нових виробництв, сплачені авансом орендні платежі, витрати на оплату страхової о поліса тощо).

Витрати на збут – витрати, що виникли протягом звітного періоду в процесі операційної діяльності підприємства, пов'язані з реалізацією (збутом) продукції (товарів, робіт, послуг).

Витрати операційної діяльності – сума витрат, які виникли в результаті операційної діяльності і виражені собівартістю реалізованої продукції.

Витрати фінансової діяльності – сума витрат, пов'язаних з погашенням відсотків за позиками, сплатою дивідендів та іншими платежами за наслідками фінансової діяльності підприємства.

Відповідальна особа – фізична або юридична особа, яка несе відповідальність за певні дії чи матеріальні цінності. МВО відповідає за наявність і збереження матеріальних цінностей на складах, магазинах.

Відповідальні посадові особи – працівники відділів, управлінь та інших структурних підрозділів місцевих органів виконавчої влади та органів

місцевого самоврядування, що визначені відповідальними за організацію роботи і підготовку розпорядчих актів з питань створення та діяльності галузевих рад підприємців.

Відстрочене податкове зобов'язання – сума податку на прибуток, який сплачуватиметься в наступних періодах з тимчасових різниць, що підлягають оподаткуванню.

Відстрочений податковий актив – сума податку на прибуток, що підлягає відшкодуванню у наступних періодах внаслідок: 1) тимчасової різниці, що підлягає вирахуванню; 2) перенесення податкового збитку, не включеного до розрахунку зменшення податку на прибуток у звітному періоді; 3) перенесення на майбутні періоди податкових пільг, якими скористатися у звітному періоді неможливо.

Відстрочений податок на прибуток – сума податку на прибуток, що визнана відстроченим податковим зобов'язанням і відстроченим податковим активом.

Вільна оферта – це оферта, яка надсилається одночасно на одну й ту саму партію товару декільком можливим покупцям. Включає в себе оцінку відповідного розподілу витрат (наприклад, амортизація) Включає в себе оцінку достатності резервів (наприклад, резерв по сумнівних боргах).

Вільно конвертована іноземна валюта – це іноземна валюта, віднесена нормативно-правовим актом Національного банку України, який встановлює класифікацію іноземних валют та банківських металів, до 1-ї та 2-ї груп.

Власний капітал – частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань.

Власник – наявність у юридичної чи фізичної особи права власності на матеріальні, природні, культурні, духовні цінності, здатність виступати розпорядником майнових та інших цінностей.

Внутрішні документи – первинні документи за місцем складання, які складаються безпосередньо на підприємстві для внутрішнього використання (наказ, розпорядження, касовий ордер тощо).

Внутрішні підприємці – місцеві компанії, яким доручено створення нового бізнесу чи товару.

Внутрішній аудит – незалежних і об'єктивних гарантій і консультацій діяльність, спрямована на додану вартість і поліпшення діяльності організації. Внутрішній аудит допомагає організації досягти поставлених цілей, використовуючи систематизований і послідовний підхід до оцінки та підвищення ефективності управління ризиками, контролю та управління процесами.

Внутрішній контроль – незалежна діяльність а перевірки та оцінки роботи суб'єкта господарювання в інтересах останнього, метою якої є висловлення думки контролера стосовно ефективності організації та функціонування суб'єкта господарювання, визначення, чи має фінансова звітність підприємства суттєві перекручення.

Внутрішній контроль – сукупність процедур, що здійснюється підприємством для забезпечення дотримання законодавства, внутрішніх регламентуючих документів, достовірності й повноти інформації, збереження активів підприємства і виконання планів підприємства.

Внутрішній фінансовий контроль – система організації і здійснення контрольних заходів, спрямованих на власну фінансово-господарську діяльність суб'єкта господарювання, діяльність інших суб'єктів господарювання, що перебувають в його власності або належать до сфери його управління, які б забезпечували цільове та ефективне використання бюджетних коштів, державного та комунального майна.

Внутрішньовідомчий контроль – проводиться міністерствами, відомствами, органами державного управління стосовно діяльності підвідомчих їм підприємств і організацій у формі тематичних перевірок та ревізій.

Внутрішньогосподарський (управлінський) облік – система обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів в процесі управління підприємством.

Внутрішньогосподарський контроль – це економічний контроль, який

включає контрольні функції, які здійснюються власниками підприємства з метою забезпечення впорядкованої та ефективної діяльності підприємства дотримання політики керівництва ним, збереження власності майна.

Вторинна інформація – це результат аналітико синтетичної переробки первинної інформації.

Втрати від участі в капіталі – зменшення вартості інвестицій (в асоційовані, дочірні або інші підприємства), облік яких ведеться за методом участі в капіталі.

Втручання – будь-яка дія, спрямована на зменшення опромінення або запобігання йому чи можливості опромінення людини від джерел, що не належать до сфери контрольованої практичної діяльності або які вийшли з-під контролю.

Гіпотеза – наукове припущення, висунуте для пояснення будь-яких явищ (процесів) або причин, які зумовлюють даний наслідок.

Гіпотеза – це така форма розвитку знань, яка виражає наукову обґрунтованість припущень, пояснюючи причину того, чи іншого явища, хоч потребує доказу.

Горизонтальне злиття – це об'єднання двох фірм, які виробляють однаковий тип товару чи надають однакові послуги.

Господарська операція – дія або подія, яка викликає зміни в структурі активів та зобов'язань, власному капіталі підприємства.

Господарський – суб'єкт господарської діяльності (фізична чи юридична особа), який проводить діяльність, здійснює господарські операції самостійно, вступає у майнові та фінансові відносини від свого імені.

Господарський контроль – контроль за законністю та ефективністю господарської діяльності підприємства, установи, організації.

Господарські витрати – сума витрат, пов'язана з веденням господарської діяльності, з забезпеченням життєдіяльності організацій, установ (утримання службових приміщень, канцелярські і поштові витрати, утримання службового транспорту, представницькі витрати тощо).

Графік документообороту (документообігу) – затверджений порядок обробки інформації, яка міститься в первинних документах (на кожен документ або в цілому на всі документи), яким регулюються строки складання, подання в бухгалтерію та обробки первинних документів, де визначається така інформація: назва і номер кожного документа, його призначення, в які терміни, в якій кількості і ким складається, хто підписує, коли і куди подається, хто його одержує, перевіряє та обробляє, на основі чого зроблені записи в документ, терміни передачі в архів та збереження.

Грошові документи – це первинні документи за характером господарських операцій, які підтверджують рух грошових цінностей (платіжне доручення, касовий ордер, чек тощо).

Грошові кошти – готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання.

Група нематеріальних активів – сукупність однотипних за призначенням та умовами використання нематеріальних активів.

Група основних засобів – сукупність однотипних за технічними характеристиками, призначенням та умовами використання необоротних матеріальних активів.

Гудвіл – ділова репутація підприємства, нематеріальний актив, вартість якого визначається як різниця між балансовою вартістю активів підприємства та його звичайною вартістю як цілісного майнового комплексу.

Гудвіл – один із видів нематеріальних активів, вартість якого визначається як різниця між ринковою (продажною) вартістю підприємства як цілісного майнового комплексу та його балансовою вартістю. Це перевищення вартості пов'язане з можливістю отримання вищого рівня прибутку (порівняно з середньогалузевим) за рахунок використання ефективнішої системи управління, домінуючої позиції на товарному ринку, використання нових технологій тощо.

Гудвіл – перевищення вартості придбання над часткою покупця у справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів та зобов'язань на

дату придбання.

Давність – встановлений законом строк, закінчення якого тягне за собою певні правові наслідки: в цивільному праві - втрату права на позов, на виконання рішення; в кримінальному праві - недопустимість порушення кримінальної справи або її провадження.

Дата балансу – дата, на яку складений баланс підприємства. Зазвичай датою балансу є кінець останнього дня звітного періоду.

Дата придбання – дата, на яку контроль за чистими активами і діяльністю підприємства, що купується, переходить до покупця.

Дебетовий оборот – сума господарських операцій за звітний період по дебету бухгалтерського рахунка.

Дебітори – юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів.

Дебіторська заборгованість – сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

Дебіторська заборгованість, не призначена для перепродажу – дебіторська заборгованість, що виникає внаслідок надання коштів, продажу інших активів, робіт, послуг безпосередньо боржникові та не є фінансовим активом, призначеним для перепродажу.

Демпінг (Dumping) – ввезення на митну територію України товарів за ціною, нижчою від порівняної ціни на подібний товар у країні експорту, що заподіює шкоду національному товаровиробнику подібного товару.

День виникнення порушення – перший день після закінчення встановленого законодавством строку розрахунків за експортною, імпоротною та лізинговою операцією або строку, встановленого відповідно до раніше одержаних за цією операцією ліцензій.

Депозитний сертифікат – свідоцтво банку про терміновий процентний внесок, що засвідчує право власника (тільки юридичної особи) на одержання після встановленого терміну суми внеску і відсотків по ньому.

Державна таємниця – вид таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України та які визнані у порядку, встановленому цим Законом, державною таємницею і підлягають охороні державою.

Державний службовець – особа, професійною діяльністю якої є державна служба. Державний службовець займає посаду в державному органі та його апараті, має відповідні службові повноваження щодо практичного виконання завдань і функцій держави та одержує заробітну плату за рахунок державних коштів.

Детальна (комплексна) діагностика – докладне аналітичне дослідження, що дає глибоке розуміння поточної ситуації, є основою для розробки як стратегії перетворень у розглянутих сферах діяльності, так і переліку конкретних заходів для досягнення запланованих результатів.

Дивіденди – частина чистого прибутку, розподілена між учасниками (власниками) відповідно до частки їх участі у власному капіталі підприємства.

Дизажіо – відхилення ринкового курсу цінних паперів від їх номінальної вартості в бік зменшення.

Дисконт за векселем – різниця між сумою, яку заплатив банк, придбавши вексель, і сумою, яку він отримає за цим векселем у строк платежу.

Дисконтування вартості – процес приведення майбутньої вартості грошей до їх теперішньої вартості шляхом вилучення з їх майбутньої суми відповідної суми процентів, що називається дисконтом.

Дисциплінарна відповідальність – обов'язок державного службовця відповідати за здійснений ним дисциплінарний вчинок та нести міру стягнення, передбачену чинним законодавством.

Діагностичний аналіз – визначення об'єктивного стану обраних параметрів у діяльності підприємства щодо відповідності поставленим цілям і завданням, вивчення відхилень від нормального стану об'єкта діагностування, причин цих відхилень, тривалості їх протікання, їх інтерпретація для

формування висновків і рекомендацій.

Діаграма Ісікави – “Діаграма причин і наслідків”, дозволяє виявити і всебічно оцінити всі можливі причини проблеми.

Діаграма Парето – застосовують, коли потрібно представити відносну важливість всіх проблем або умов з метою вибору відправної точки для вирішення проблем, простежити за результатом чи визначити основну причину проблеми.

Добровільна ліквідація підприємства-боржника – процедура ліквідації неплатоспроможного підприємства, яка здійснюється поза судовими органами на підставі рішення власників або угоди, укладеної між власниками відповідного підприємства та кредиторами і під контролем кредиторів.

Довгострокова дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу.

Довгострокові біологічні активи – усі біологічні активи, які не є поточними біологічними активами.

Довгострокові зобов'язання – всі зобов'язання, які не є поточними зобов'язаннями.

Додати параметр – організації існують, щоб створювати цінності або вигоди для їх власників, інші зацікавлені сторони, клієнти, та клієнти. Ця концепція

Додатковий капітал – інший капітал (не основний – статутний чи пайовий), який може бути вкладений учасниками або отриманий у процесі діяльності підприємства внаслідок дооцінки його необоротних активів і фінансових інструментів, безоплатного надходження необоротних активів тощо.

Додаткові біологічні активи – біологічні активи, одержані в процесі біологічних перетворень.

Доказ – це процедури, за допомогою яких встановлюється істинність будь-якого твердження

Документ – письмове свідоцтво про здійснення господарської операції або право на її здійснення.

Документарний акредитив – це угода, в силу якої банк, що діє на прохання та на підставі інструкцій свого клієнта або від свого імені, повинен провести платіж третій особі (бенефіціару) або оплатити (акцептувати чи неогоціювати) тратти проти передбачених документів, якщо дотримані всі умови акредитиву.

Документація – спосіб первинної реєстрації господарських операцій для забезпечення безперервного і суцільного відображення змін у складі об'єктів обліку.

Документація в бухгалтерському обліку – це спосіб суцільного і безперервного спостереження за здійснюваними господарськими операціями, оскільки кожна господарська операція відображається в документі.

Документи бухгалтерського оформлення – первинні документи за призначенням, які складаються безпосередньо бухгалтерською службою та мають, здебільшого, розрахунковий характер (бухгалтерська довідка, розрахунок, калькуляція тощо).

Документооборот – рух документів від моменту складання або одержання їх від інших організацій до використання для бухгалтерських записів і передачі в архів.

Документування – спосіб оформлення господарських операцій підприємства первинними документами.

Документування результатів контрольного заходу – формування масиву документально зафіксованої інформації констатуючого та аналітичного характеру про організаційно-правову та фінансово-господарську діяльність суб'єкта господарювання, де проводились контрольні заходи, який має забезпечувати розкриття теми контрольного заходу.

Доходи – збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників).

Дочірнє підприємство – підприємство, яке перебуває під контролем материнського (холдингового) підприємства.

Еквіваленти грошових коштів – короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і які характеризуються незначним ризиком зміни їх вартості.

Екзогенні фактори кризи на підприємстві – зовнішні фактори кризи на підприємстві, які не залежать від діяльності підприємства.

Економічна інформація – сукупність відомосте, які характеризують виробничу, фінансово-господарську діяльність.

Економічний контроль – сукупність економічних відносин, які виникають у системі взаємодії та управління продуктивними силами і виробничими процесами.

Експерт – особа, яка має необхідні знання і юридичне право для дачі від свого імені висновку за результатами досліджуваного на прохання суб'єкта процесуального провадження питання.

Експертна перевірка документів – це детальне поглиблене дослідження достовірності документа про господарську операцію за наявності ознак недоброякісних документів.

Експертне оцінювання майна – визначення оцінної вартості майна підприємства експертом згідно з договором із замовником.

Експертно-лабораторний аналіз – прийом фактичного контролю якості сировини, матеріалів, готової продукції.

Експорт – митний режим, відповідно до якого товари вивозяться за межі митної території України для вільного обігу без зобов'язання про їх повернення на цю територію та без встановлення умов їх використання за межами митної території України.

Експорт – продаж продукції (робіт, послуг) іноземним суб'єктам господарської діяльності та вивезення продукції за межі митних кордонів України з метою отримання доходів від виробничої або інших форм господарської діяльності.

Експортна операція – комерційна діяльність, пов'язана з продажем та вивезенням за кордон товарів, робіт, послуг для передачі їх у власність іноземному контрагенту.

Експортний кредит – це кредит, що надається іноземним покупцям чи їхнім банкам з метою фінансування продажу товарів та послуг, тобто засіб стимулювання експорту.

Експрес-діагностика – коротке дослідження різних аспектів діяльності підприємства з метою виявлення проблемних областей і одержання попередніх оцінок поточного стану.

Елемент витрат – сукупність економічно однорідних витрат.

Елементом системи називають найпростішу складову частину системи, яку умовно розглядають як неподільну. Поняття неподільності є умовним та визначається залежно від конкретних завдань.

Емергентна еволюція (англ. – виникнення, поява нового і лат. – розгортання, розвиток) – філософська концепція розвитку, що розглядає його як стрибкоподібний процес, за якого поява нових якостей зумовлена втручанням ідеальних сил; висунута на початку ХХ ст.

Ендогенні фактори кризи на підприємстві – внутрішні фактори кризи на підприємстві, які залежать від діяльності підприємства.

Ефект фінансового левериджу – підвищення рентабельності власного капіталу за рахунок залучення позичкового капіталу, якщо рентабельність активів перевищує проценти за кредит.

Ефективний контроль – відносини, що оформлені правами, контрактами та іншими нормативно-правовими актами, які, взяті разом чи окремо, з урахуванням положень відповідного закону, дають змогу прямо чи посередньо чинити вплив на експлуатанта, наприклад, за допомогою використання всіх або частини активів експлуатанта, прав або контрактів, що впливають на діяльність експлуатанта.

Життєвий цикл підприємства – це сукупність етапів, які проходить підприємство за період свого функціонування

Забезпечення – зобов'язання з невизначеними сумою або часом погашення на дату балансу.

Забезпечення послуг – мета дослідження доказів з метою забезпечення незалежної оцінки управління ризиками, контролю та управління процесами в організації. Приклади можуть включати в себе фінансові, продуктивність, відповідність вимогам системи безпеки, і за рахунок зобов'язань ретельністю.

Забезпечення якості – складова частина управління якістю, зосереджена на створенні впевненості у тому, що вимоги до якості будуть виконані.

Завдання дослідження – це теоретичні й практичні завдання (уведення) до наукового обігу нових понять, які мають «працювати» на мету дослідження.

Загальновиробничі витрати – витрати на організацію виробництва та управління цехами, дільницями, відділеннями, бригадами та іншими підрозділами основного й допоміжних виробництв, а також витрати на утримання та експлуатацію машин і устаткування.

Залишкова вартість – різниця між первісною вартістю і сумою зносу.

Замовлення – комерційний документ, в якому покупець зазначає необхідні умови щодо виготовлення товару, який замовляється, а також умови майбутньої угоди.

Запас міцності – максимально припустиме зменшення обсягу діяльності підприємства без ризику отримати збиток.

Запаси – активи, які: 1) утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; 2) перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; 3) утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством.

Запит – звернення до продавця з проханням надіслати пропозицію.

Заробітна плата – винагорода, обчислена, зазвичай, в грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану роботу або надані послуги.

Зауваження – констатація факту щодо невідповідності встановленим

вимогам, яка підтверджена об'єктивним доказом

Збитки – витрати, зроблені стороною, втрата або пошкодження її майна, а також не одержані нею доходи, які сторона одержала б у разі належного виконання зобов'язання або додержання правил здійснення господарської діяльності другою стороною

Збитки – перевищення суми витрат над сумою доходів, для отримання якого були здійснені ці витрати.

Зведений документ – декілька первинних документів, які за встановленими правилами об'єднуються в один зведений, як правило звітний документ (Звіт касира, Звіт про рух сировини і матеріалів на складі, Товарно-грошовий звіт), саме який є підставою для занесення бухгалтерської інформації у реєстри обліку.

Звичайна діяльність – будь-яка основна діяльність підприємства, а також операції, що її забезпечують або виникають внаслідок її проведення.

Звичайна ціна на продукцію (роботи, послуги) – ціна, не менша від середньозваженої ціни реалізації аналогічної продукції (робіт, послуг) за будь-якими іншими угодами купівлі-продажу, укладеними з будь-якою третьою стороною протягом 30 календарних днів, що передували даті реалізації, за винятком випадків, коли ціни внутрішньої реалізації підлягають державному регулюванню згідно з порядком ціноутворення, встановленим законодавством.

Звіт про власний капітал – звіт, який відображає зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду.

Звіт про рух грошових коштів – звіт, який відображає надходження і видаток грошових коштів у результаті діяльності підприємства у звітному періоді.

Звіт про фінансові результати – звіт про доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства.

Звітність – система узагальнених і взаємопов'язаних показників, які всебічно характеризують господарську і фінансову діяльність підприємства за звітний період.

Зв'язок – співвідношення між компонентами системи, засновані на взаємозалежності і взаємообумовленості. Поняття “зв'язок” характеризує чинники виникнення й збереження цілісності та властивостей системи. З формального погляду зв'язок визначають як обмеження кількості ступенів вільності компонент системи.

Земельний податок – законодавчо урегульований обов'язковий платіж, що справляється з юридичних та фізичних осіб за використання земельних ділянок.

Злиття – форма реорганізації підприємства, яка полягає в об'єднанні суб'єкта господарювання, який перебуває у фінансовій кризі, з іншим фінансово стійким підприємством (кількома підприємствами).

Зменшення корисності – втрата економічної вигоди в сумі перевищення залишкової вартості активу над сумою очікуваного відшкодування.

Знання – перевірений практикою результат пізнання дійсності. Адекватне її відбиття у свідомості людини.

Знижки – це процедурні елементи зниження цін, які є додатковим засобом диференціації цін для різних клієнтів. На практиці виділяють кілька видів знижок: функціональні; кількісні; часові; знижки за «вірність»; за оплату готівкою; спеціальні знижки (персоналу, органам місцевої влади і т.д.).

Знос необоротних активів – сума амортизації об'єкта необоротних активів з початку їх корисного використання.

Зобов'язання – заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

Зовнішні документи – первинні документи за місцем складання, які складаються іншим підприємством (договір, видаткова накладна, податкова накладна тощо).

Золоте правило балансу – принцип фінансування підприємств, який вимагає не лише паралельності строків фінансування та інвестування, а й дотримання певних співвідношень між окремими статтями пасивів і активів.

Зона безпеки – позитивне значення різниці між фактичною чистою виручкою від реалізації та виручкою від реалізації, що відповідає точці безбитковості.

Зустрічна перевірка документів – один з ефективних прийомів документального контролю достовірності відображення в документах господарських операцій.

Імпорт (імпорт товарів) – це купівля (у тому числі з оплатою у грошовій формі) українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності у іноземних суб'єктів господарської діяльності товарів із ввезенням їх на територію України, включаючи купівлю товарів, призначених для власного споживання установами та організаціями України, розташованими за її межами.

Імпортна операція – комерційна діяльність, що пов'язана з закупівлею та ввезенням в Україну іноземних товарно-матеріальних цінностей для їх наступної реалізації на внутрішньому ринку або використання у виробничо-господарської діяльності.

Інвентаризація – спосіб періодичної звірки даних бухгалтерського обліку з фактичною наявністю засобів підприємства (майна, коштів, фінансових зобов'язань).

Інвентаризація – це спосіб контролю фактичної наявності товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, стану розрахунків та його відповідності даним бухгалтерського обліку на одну й ту саму дату.

Інвестиційна діяльність – придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів.

Інноваційний проект – комплекс взаємозв'язаних заходів інвестиційного характеру, спрямованих на комерційне застосування науково-технічних розробок, освоєння нових видів продукції, послуг, упровадження новітніх технологій.

Іноземна юридична особа – підприємство, створене за законодавством іншим, ніж законодавство України, і розміщене за межами України.

Інформаційна функція контролінгу – формування контролінгової інформації для управління шляхом трансформування інформаційних потоків фірми.

Історична (фактична) собівартість (принцип підготовки фінансової звітності) – визначає пріоритет оцінки активів, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання.

Калькуляція – спосіб обчислення собівартості продукції, виконаних робіт, наданих послуг.

Капітал – власність відповідної фізичної або юридичної особи на активи.

Капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи – витрати на будівництво, реконструкцію, модернізацію (інші поліпшення, що збільшують первісну (переоцінену) вартість), виготовлення, придбання об'єктів матеріальних необоротних активів (у тому числі необоротних матеріальних активів, призначених для заміни діючих, і устаткування для монтажу), що здійснюються підприємством.

Кількісні показники виробничої програми – натуральні, умовно-натуральні, вартісні.

Класифікація наук – визначає місце кожної науки в загальній системі наукових знань, зв'язок усіх наук.

Класифікація рахунків – науково обґрунтоване групування рахунків за певними однорідними ознаками.

Книги – вид облікових реєстрів за зовнішнім виглядом, які є прошитими та пронумерованими книжками, на останній сторінці яких зазначено кількість сторінок, проставляються підписи керівника і головного бухгалтера та печатка організації (касова книга).

Коефіцієнт абсолютної ліквідності – обчислюється як відношення грошових засобів та їхніх еквівалентів і поточних фінансових інвестицій до поточних зобов'язань.

Коефіцієнт платоспроможності (автономії) – розраховується як відношення власного капіталу підприємства до підсумку балансу підприємства

і показує питому вагу власного капіталу в загальній сумі засобів, авансованих у його діяльність.

Комбіновані реєстри – вид облікових реєстрів за характером записів, в яких поєднано записи у хронологічно-відповідному порядку з певним групуванням (журнал-ордер).

Комерційний кредит – будь-яка господарча операція суб'єкта підприємницької діяльності, що передбачає авансування (попередню оплату) продукції (робіт, послуг) іншого суб'єкта підприємницької діяльності з відстроченням дати реалізації (набуття права власності), якщо таке відстрочення є тривалішим за звичайні строки поставки або перевищує 300 календарних днів з дати здійснення авансового платежу.

Консигнаційна операція – господарча операція суб'єкта підприємницької діяльності (консигнанта), що передбачає експорт матеріальних цінностей до складу іншого суб'єкта підприємницької діяльності (консигнатора) з дорученням реалізувати зазначені матеріальні цінності на комісійних засадах.

Консолідована фінансова звітність – звітність, яка відображає фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів юридичної особи та її дочірніх підприємств як єдиної економічної одиниці.

Консолідований бюджет – зведений, але такий, що не підлягає затвердженню Верховною Радою. Консолідований бюджет складається для аналізу бюджетної системи в цілому.

Контитування документів – зазначення номерів рахунків, що дебетуються і кредитуються, і суми в облікових документах.

Контролінг – цілісна концепція економічного управління підприємством, направлена на виявлення всіх шансів і ризиків, пов'язаних з отриманням максимального прибутку; є синтезом елементів обліку, аналізу, контролю і планування, практична реалізація яких забезпечує формування альтернативних підходів при здійсненні оперативного і стратегічного управління процесом досягнення кінцевих цілей і результатів діяльності підприємства.

Контроль – (латинське походження) здійснення шляхом поєднання слів:

zola, яке означає: згорток паперу з записами, документ, і contra, тобто протиставлення, яке висувається проти тверджень, які знаходяться у цьому документі

Контроль – вирішальний вплив на фінансову, господарську і комерційну політику підприємства або підприємництва з метою одержання вигод від його діяльності.

Контроль – це система спостереження і перевірки відповідності процесу функціонування об'єкта управління прийнятим управлінським рішенням, установлення результатів управлінського впливу на керівний об'єкт, виявлення відхилень, допущених у ході виконання цих рішень

Контроль (від фр.controle – список, який ведеться у двох примірниках; тут – повторне повернення до раніше розглянутого питання, його перевірка) означає перевірку виконання тих або інших господарських рішень з метою встановлення їхньої законності та економічної доцільності.

Кореспонденція рахунків – взаємозв'язок рахунків під впливом господарської операції.

Користувачі фінансової звітності – фізичні або юридичні особи, які потребують інформації про діяльність підприємства для прийняття рішень.

Короткострокове обмеження імпорту – обмеження імпорту на строк не більше 180 днів.

Корпоративні права – права власності на частку (пай) у статутному фонді юридичної особи, створеної відповідно до законодавства про господарські товариства, включаючи право на управління та отримання відповідної частки прибутку такої юридичної особи.

Кредити – це кошти та матеріальні цінності, які надаються у користування юридичним або фізичним особам на визначений строк та під процент.

Кредитна операція – господарча операція суб'єкта підприємницької діяльності, що передбачає надання права на купівлю матеріальних цінностей та

Кредитний ризик – ризик несплати позичальником основного боргу і

відсотків за ним.

Кредитовий оборот – сума господарських операцій за звітний період по кредиту.

Кредитор – юридична або фізична особа, яка має підтвержені належними документами грошові вимоги до боржника, у тому числі вимоги з виплати заробітної плати, зі сплати податків та інших обов'язкових платежів.

Кредитоспроможність – наявність передумов для отримання кредиту і здатність повернути його.

Криза ліквідності – стан, коли підприємство є неплатоспроможним або існує реальна загроза втрати платоспроможності.

Криза прибутковості – стан, коли перманентні збитки на підприємстві вихолощують власний капітал, що призводить до незадовільної структури балансу.

Криза стратегічна – стан, коли на підприємстві зруйновано виробничий потенціал і відсутні довгострокові фактори успіху.

Курсова різниця – різниця між оцінками однакової кількості одиниць іноземної валюти при різних валютних курсах.

Лекція – основна форма проведення аудиторних занять у ВЕЗ, що призначена для викладання та засвоєння теоретичного матеріалу.

Лізинг – форма довгострокової оренди, яка передбачає передачу права користування майном іншому суб'єкту підприємницької діяльності на платній основі і на визначений угодою термін.

Ліквідаційна вартість – сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією).

Ліквідаційна маса – сукупність усіх видів майнових активів банкрута, що належать йому на правах власності або повного господарського відання.

Ліквідація – припинення діяльності суб'єкта підприємницької діяльності, визнаного судом банкрутом, з метою здійснення заходів щодо задоволення

визнаних судом вимог кредиторів шляхом продажу його майна.

Ліквідні активи – майно підприємства, що користується високим попитом на ринку та може бути швидко реалізоване.

Ліквідність – здатність окремих видів активів (майнових цінностей) до швидкої реалізації на ринку та перетворення на грошові активи.

Логістика – наука про оптимальне управління матеріальними, інформаційними та фінансовими потоками в економічних адаптивних системах із синергічними зв'язками.

Майнові податки – прямі податки з юридичних та фізичних осіб, об'єктом оподаткування яких виступає рухоме й нерухоме майно.

Маржа – різниця між відсотковими ставками за наданий кредит і відсотковими ставками за залучені ресурси.

Маржинальний прибуток (сума покриття) – різниця між виручкою від реалізації та змінними витратами; розраховується як на весь обсяг реалізації, так і на одиницю продукції; використовується в ході аналізу точки беззбитковості.

Масове оцінювання майна – визначення вартості майна підприємства з використанням стандартної методології та стандартного набору вихідних даних.

Материнське (холдингове) підприємство – підприємство, яке здійснює контроль дочірніх підприємств.

Матеріальні документи – первинні документи за характером господарських операцій, які підтверджують рух матеріальних цінностей (видаткова накладна, акт, прибутковий ордер тощо).

Машинні документи – первинні документи за способом складання, які складаються за допомогою комп'ютера шляхом введення інформації в електронний макет документа.

Мета дослідження – поставлена кінцева мета, кінцевий результат, на досягнення якого спрямоване дослідження.

Мета науки – пізнання законів розвитку природи і суспільства, їх вплив

на предмети та явища, їх властивості й відношення, що здійснюються за допомогою логічного і абстрактного мислення.

Метод – це сукупність певних прийомів

Метод аналогів – оцінювання вартості майна з огляду на ціну аналогічних об'єктів. Оскільки абсолютних аналогів практично не існує, порівняльні ціни коригуються на спеціально обчислені поправочні коефіцієнти.

Метод бухгалтерського обліку – система способів і прийомів за допомогою яких забезпечується суцільне, безперервне і взаємопов'язане відображення і економічне узагальнення в грошовій оцінці об'єктів обліку з метою контролю за виконанням статутних вимог, ефективним використанням ресурсів підприємства і забезпечення збереження власності.

Метод витрат – метод оцінювання вартості майна підприємства, який ґрунтується на визначенні відновної вартості активів, тобто передбачає оцінювання вартості майна з використанням інформації про вартість його відтворення в існуючому вигляді в цінах на момент оцінювання.

Метод дослідження – спосіб застосування старого знання для здобуття нового знання. Він є засобом отримання наукових факторів.

Метод податкового права характеризується як владно-майновий, обумовлений необхідністю застосування імперативних (тобто таких, що не допускають вибору) норм податкового права з метою формування державного бюджету за рахунок коштів платників податків як одного з основних джерел державних доходів.

Методи обліку – способи та прийоми, що дають змогу здійснювати оцінку ресурсів, ведення рахунків обліку, порядок нарахування амортизації, визначення обсягу реалізації, доходів, витрат, фінансових результатів тощо

Методичне забезпечення контролінгу – це сукупність прийомів і методів дослідження, які ним використовуються у відповідності із специфікою функціонування. Методика розкриває структуру елементів контролінгу і встановлює їх логічний взаємозв'язок.

Методологія наукового пізнання – вчення про принципи, форми і

способи науково-дослідницької діяльності.

Мирова угода – процедура досягнення домовленості між боржником і кредиторами щодо пролонгації строків сплати належних кредиторам платежів або щодо зменшення суми боргів.

Митна декларація – документ, що подається до митних органів при ввезенні, вивезенні чи транзиті товарів через митний кордон і містить дані про ці товари, на підставі якого стягується мито.

Митне оформлення – виконання митним органом дій (процедур), які пов'язані із закріпленням результатів митного контролю товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, і мають юридичне значення для подальшого використання цих товарів і транспортних засобів.

Митний бар'єр – обмеження імпорту, метою якого є перешкодити ввезенню імпортованих товарів через завищення ввізного мита.

Митні збори – плата, що стягується з декларантів за оформлення митних процедур.

Міжнародні стандарти фінансової звітності – документи, прийняті Радою з міжнародних стандартів фінансової звітності, які визначають порядок складання фінансової звітності.

Монетарні статті – це статті Балансу про грошові кошти, а також про такі активи і зобов'язання, що будуть отримані або оплачені у фіксованій (визначеній) сумі грошей або їх еквівалентів.

Моніторинг – постійне, систематизоване, детальне, поточне спостереження за фінансово-господарським станом підприємства.

Монополізація – досягнення суб'єктом господарювання монопольного становища на ринку товару, підтримання або посилення цього становища.

Мораторій на задоволення вимог кредиторів – призупинення виконання боржником грошових зобов'язань і зобов'язань щодо сплати податків, строк виконання яких настав до дня введення мораторію, та зупинення заходів, спрямованих на забезпечення виконання цих зобов'язань, застосованих до прийняття рішення про введення мораторію.

Мультиверсум – світостворення в цілому як сукупність світів з різними фізичними законами і кількістю вимірів. Складовою мультиверсум є той всесвіт (універсум), в якому живе людство.

Надзвичайна подія – подія або операція, яка відрізняється від звичайної діяльності підприємства, та не очікується, що вона повторюватиметься періодично або в кожному наступному звітному періоді.

Надлишок – результат інвентаризації, при якому фактична наявність цінностей або розрахунків перевищує облікові дані; оприбутковується в доходи підприємства.

Наказ про облікову політику – основний документ, який регламентує облікову політику на рівні підприємства.

Наука – сфера людської діяльності, спрямована на вироблення нових знань про природу, суспільство і мислення. Термін «наука» застосовується для назви окремих галузей наукового знання.

Наукова діяльність – інтелектуальна творча діяльність спрямована на здобуття і використання нових знань.

Наукова ідея – інтуїтивне пояснення явища (процесу) без проміжної аргументації, без усвідомлення всієї сукупності зв'язків, на основі яких робиться висновок. Наука передбачає два види ідей: конструктивні й деструктивні, тобто ті, що мають чи не мають значущості для науки і практики.

Наукова проблема – сукупність нових діалектно складних теоретичних або практичних питань, які суперечать існуючим знанням і потребують вирішення за допомогою наукових досліджень. Вони виникають у економіці закономірно під дією економічних законів у зв'язку з розвитком продуктивних сил і виробничих відносин.

Наукова робота – це самостійно виконане наукове дослідження тієї чи іншої проблеми, яке відповідає науковим принципам, має певну структуру, містить результат власного і власні, висновки, її якість може бути визначена за такими критеріями: актуальність обраної теми; науковість, повнота розкриття теми, аргументованість висновків; елемент творчості; стиль, грамотність.

Наукова теорія – це система узагальненого знання, пояснення різнобічності подій, ситуацій, що відбуваються у природі чи суспільстві.

Наукове дослідження – це цілеспрямоване вивчення за допомогою наукових методів явищ і процесів, аналіз впливу на них різних факторів, а також вивчення взаємодії між явищами з метою отриманих переконливо доведених і корисних для науки і практики рішень, і включає в себе два основних рівня: емпіричний і теоретичний.

Наукове пізнання – дослідження, яке характерне своїми особливими цілями і завданнями, методами отримання і перевірки нових знань. Воно сягає сутності явищ, розкриває закони їх існування та розвитку.

Науковий напрям – сегмент певної науки, де існують наукові школи і працюють десятки докторів і кандидатів наук, докторантів, аспірантів, студентів.

Науковий результат – нове знання, здобуте в процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень та зафіксована на носіях наукової інформації у формі наукового звіту, наукової праці, монографії тощо.

Науковий факт – подія чи явища, яке є основою для висновку або підтвердження. Він є елементом, який у сукупності з іншими становить основу наукового знання, відбиває об'єктивні властивості явищ та процесів.

Науково-дослідницька діяльність студентів (НДДС) – системне утворення, яке має свою структуру, зміст і форми. У ВУЗах склалася певна структура НДДС: проректор з наукової роботи – рада НДДС інституту – рада студентського науково-творчого товариства (СНТТ) факультетів, СНТТ кафедр.

Науково-дослідні роботи (НДР) – роботи пошукового, теоретичного та експериментального характеру, що виконуються з метою визначення технічної можливості створення нової техніки в певні терміни. НДР поділяються на фундаментальні (одержання нових знань) і прикладні (застосування нових знань для вирішення конкретних задач) дослідження.

Науково-педагогічні працівники – особи, які за основним місцем роботи у вищих навчальних закладах третього і четвертого рівнів акредитації

професійно займаються педагогічною діяльністю у поєднанні з науковою та науково-технічною діяльністю.

Науково-прикладний результат – нове конструктивне чи технологічне рішення, експериментальний зв'язок, закінчене випробування, яке впроваджене або може бути впроваджене у суспільну практику . він висвітлюється у формі: наукових рефератів, наукових доповідей і статей, курсових (дипломних, магістерських) робіт, дисертацій, монографій, підручників тощо.

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку – нормативно-правовий акт, затверджений Міністерством фінансів України, що визначає принципи та методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності, що не суперечать міжнародним стандартам.

Негрошові операції – операції, які не потребують використання грошових коштів та їх еквівалентів.

Незавершені капітальні інвестиції в нематеріальні активи – капітальні інвестиції у придбання, створення і модернізацію нематеріальних активів, використання яких за призначенням на дату балансу не відбулося.

Нематеріальні активи – вартість об'єктів промислової та інтелектуальної власності, а також інших аналогічних прав, визнаних об'єктом права власності конкретного підприємства.

Необоротні активи – всі активи, що не є оборотними

Неоподатковуваний мінімум – розмір об'єкта оподаткування, в межах якого податок не справляється.

Неплатоспроможність – неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності виконати грошові зобов'язання перед кредиторами після настання встановленого строку їх сплати не інакше як через відновлення платоспроможності.

Нерезиденти – юридичні особи та суб'єкти підприємницької діяльності, що не мають статусу юридичної особи України, з місцем розміщення за межами України, створені та діють відповідно до законодавства іноземної держави, у тому числі юридичні особи та інші суб'єкти підприємницької діяльності з

участю юридичних осіб та інших суб'єктів підприємницької діяльності України.

Нестача – результат інвентаризації, при якому фактична наявність цінностей або розрахунків менша за облікові дані; списується за рахунок винної особи або підприємства

Нормальна потужність – очікуваний середній обсяг діяльності, що може бути досягнутий за умов звичайної діяльності підприємства протягом кількох років або операційних циклів з урахуванням запланованого обслуговування виробництва

Нормативно-правовий акт – прийнятий компетентним органом держави офіційний письмовий документ, в якому сформульовано правові норми.

Нормування бухгалтерського обліку — це процес розробки та послідовного застосування єдиних вимог, правил та принципів щодо визнання, оцінки і відображення у фінансових звітах окремих об'єктів бухгалтерського обліку.

Нуль-базис-бюджетування (ZBB) – специфічний метод контролінгу, який полягає в тому, що планові показники обчислюються на підставі нового обрахунку всіх нормативів витрат, їх складу і структури.

Нульова ставка – ставка податку, який, у принципі, стягується, але за ставкою 0 відсотків.

Об'єкт банківського обліку – це складова частина предмета з урахуванням відповідного ступеня його деталізації та конкретизації. До об'єктів банківського обліку належать: активи, пасиви та фінансово-господарські процеси кредитної установи

Об'єкти діагностики – підприємство в цілому як виробничо-економічна система, її елементи; функціонування окремих підрозділів, виробничі функції, види діяльності та ін.

Об'єкти оподаткування – доходи (прибутки), вартість визначених товарів” окремі види діяльності платників податків, операції з цінними паперами, користування природними ресурсами, майно юридичних та фізичних осіб, передача майна, додана вартість продукції, робіт і послуг та інші об'єкти.

Облікова оцінка – попередня оцінка, яка використовується підприємством з метою розподілу витрат і доходів між відповідними звітними періодами.

Облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності.

Облікова реєстрація – записи господарських операцій в реєстрах бухгалтерського обліку

Обліковий прибуток (збиток) – сума прибутку (збитку) до оподаткування, визначена в бухгалтерському обліку і відображена у Звіті про фінансові результати за звітний період.

Облікові реєстри – носії інформації спеціального формату і побудови (паперові, машинні), призначені для реєстрації, групування та узагальнення господарських операцій, оформлених відповідними первинними документами.

Обліково-контрольна функція контролінгу – співставленні планових і фактичних параметрів для визначення і оцінки ступеня досягнення мети.

Оборотні активи – грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Обстеження – ознайомлення зі станом підконтрольного об'єкта на місці, зокрема, зі станом складського господарства, використанням виробничих потужностей, охороною праці й технікою безпеки. Виявляють при цьому позитивні й негативні сторони діяльності підприємства. Результати обстеження оформляються доповідними записками, довідками, висновками, пропозиціями.

Одиниця оподаткування – частина об'єкта оподаткування, стосовно якої відбувається встановлення нормативів і ставок обкладення.

Окремі аркуші (відомості) – вид облікових реєстрів за зовнішнім виглядом, які є окремими аркушами у вигляді таблиць певної форми (довільної або законодавчо затвердженої), що зберігаються в папках (відомість обліку готівки в касі).

Оперативна оренда (лізинг) – господарча операція суб'єкта підприємницької діяльності, що передбачає передачу орендарю права користування матеріальними цінностями, які належать орендодавцю, на строк, не більший за строк повної амортизації їх з обов'язковим поверненням таких матеріальних цінностей орендодавцю. При цьому право власності на орендовані цінності залишається у орендодавця протягом всього строку оренди.

Оперативний контролінг – підсистема контролінгу, яка полягає у формуванні засобів і методів ефективного управління поточними цілями підприємства, що можуть бути визначені як прибутковість і ліквідність

Операційна діяльність – основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю.

Операційний цикл – проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності та отриманням коштів (еквівалентів грошових коштів) від реалізації виробленої з них продукції або товарів і послуг.

Операційні курсові різниці – курсові різниці, що виникають внаслідок перерахунку статей балансу, відображення яких обумовлено здійсненням операційної діяльності.

Операція з опціоном – господарча операція суб'єкта підприємницької діяльності, що передбачає продаж (купівлю) опціону, тобто права придбати (продати) продукцію сезонного виробництва, цінні папери або валютні цінності.

Організація бухгалтерського обліку – така його будова, при якій облік забезпечує своєчасне виконання важливих функцій у плануванні, контролі, управлінні при мінімальних витратах засобів і праці.

Оренда – угода, за якою орендар набуває права користування необоротним активом за плату протягом погодженого з орендодавцем строку.

Основна діяльність – операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу.

Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою

використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Оформлення документа – отримання всіх необхідних дозволів, резолюцій, віз, печаток і штампів на документ.

Паперові документи – первинні документи за способом складання, які складаються вручну шляхом заповнення відповідних бланків.

Пасиви банку – це ресурси банку, які складаються з власних, залучених і запозичених коштів для проведення активних операцій з метою отримання прибутку. До **власних** коштів належать: статутний капітал, фонди та загальні резерви банку, нерозподілений прибуток; до **залучених** коштів належать: рахунки та депозити інших банків, фізичних та юридичних осіб, депозитні сертифікати; до **запозичених** коштів належать: міжбанківські кредити, боргові зобов'язання.

Первинна інформація – вихідна інформація, яка є результатом соціологічних, експериментальних досліджень, вивчення практичного досвіду.

Первинний документ – документ, який містить відомості про господарську операцію та підтверджує її здійснення.

Первісна вартість – історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів.

Перевірка документів за змістом – відповідність господарської операції чинному законодавству, логічна ув'язка окремих показників.

Перевірка документів за формою – наявність у документі обов'язкових реквізитів.

Передавальний баланс – баланс підприємства, що реорганізується, на день припинення його діяльності.

Переоцінена вартість – вартість необоротних активів після їх переоцінки.

Пересортиця – результат інвентаризації, при якому виникають лишки одних і нестачі інших матеріальних цінностей як результат заміни одного сорту іншим при відпуску товарно-матеріальних цінностей.

Перетворення – форма реорганізації, яка передбачає зміну форми власності або організаційно-правової форми юридичної особи без припинення господарської діяльності підприємства.

Підрядник – юридична особа, яка укладає будівельний контракт, виконує передбачені будівельним контрактом роботи і передає їх замовникові.

План підприємства – це завчасно розроблена система заходів, що передбачає зміст, взаємодію ресурсів, обсяги, методи, послідовність і строки виконання робіт. Об'єктом планування на підприємстві є його діяльність. Предметом планування на підприємстві є його ресурси.

План рахунків – це систематизований перелік рахунків поточного обліку, призначених для відображення господарських операцій.

Планова інвентаризація – вид інвентаризації за плановістю, яка проводиться, як правило, на кінець року.

Планування – є найважливішою функцією управління підприємством: це процес визначення цілей, які підприємство передбачає досягти за певний період та способів досягнення таких цілей.

Платоспроможність – здатність юридичної чи фізичної особи своєчасно і повністю виконати свої платіжні зобов'язання.

Повна інвентаризація – вид інвентаризації за повнотою, при якій інвентаризуються всі без винятку об'єкти обліку.

Поглинання – форма реорганізації, яка полягає в придбанні корпоративних прав фінансово неспроможного підприємства підприємством-санатором.

Податковий прибуток (збиток) – сума прибутку (збитку), визначена за податковим законодавством об'єктом оподаткування за звітний період.

Поділ – форма реорганізації, за якої одна юридична особа припиняє свою діяльність, а на її базі створюються кілька нових підприємств, оформлених у вигляді самостійних юридичних осіб.

Подія після дати балансу – подія, яка відбувається між датою балансу і датою затвердження керівництвом фінансової звітності, підготовленої до оприлюднення, яка вплинула або може вплинути на фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства.

Подрібнення акцій (спліт) – прийом дивідендної політики та політики диверсифікації акціонерного капіталу підприємства, який полягає в емісії додаткової кількості звичайних акцій без збільшення обсягу статутного капіталу.

Позиковий валютний рахунок – рахунок, що відкривається для отримання банківських позик в іноземній валюті незалежно від наявності поточного рахунку в банку кредитора.

Позовна давність – встановлений законодавством строк, протягом якого потерпіла сторона для захисту порушеного права може звернутися до суду.

Портфельний аналіз – узгодження стратегій з метою найбільш ефективного використання наявних інвестиційних ресурсів з точки зору досягнення стійкого становища компанії і зростання фінансових результатів діяльності.

Потенціал розвитку – сукупність наявних на підприємстві передумов (факторів), необхідних для досягнення приросту вартості капіталу та прибутковості.

Поточна дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Поточний податок на прибуток – сума податку на прибуток, визначена у звітному періоді відповідно до податкового законодавства.

Поточні зобов'язання – зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом

дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу.

Поточні контрольні перевірки – засіб оперативного, систематичного контролю конкретних операцій.

Потреба в капіталі – виражена в грошовому еквіваленті потреба підприємства у грошових та матеріальних засобах, необхідних для виконання поставлених цілей та забезпечення фінансової рівноваги.

Поштовий переказ (mail transfer) – це письмове платіжне доручення, що надсилається одним банком іншому (іноземному), яке може бути автентифіковане як підписане відповідною посадовою особою у банку, що надсилає, і являє собою вказівку іншому банку виплатити певну суму грошей зазначеному бенефіціару.

Превентивні (лат. Praeventio – попередження, запобігання) контрольні перевірки здійснюють на стадії попереднього контролю виробничої і господарсько-фінансової діяльності підприємств.

Предмет банківського обліку – це інформаційне відображення стану активів і пасивів банку та їх раціонального використання в процесі розширеного суспільного відтворення.

Предметом фінансово-господарського контролю у більш конкретному значенні є господарські й фінансові операції та процеси суб'єктів господарювання, які розглядаються з погляду законності, достовірності, доцільності й економічної ефективності, збереження власності, правильності формування й використання власного капіталу.

Прибуток – перевищення суми доходів над сумою витрат, для отримання яких були здійснені ці витрати.

Прибуток – сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати.

Приєднання – форма реорганізації, яка передбачає приєднання всіх обов'язків і прав однієї або кількох юридичних осіб-правопередників до іншої юридичної особи- правонаступника.

Прийом – це момент методу

Прикладні наукові дослідження – наукова і науково-технічна діяльність,

спрямована на здобуття і використання знань для практичних цілей.

Примітки до фінансових звітів – сукупність показників і пояснень, яка забезпечує деталізацію і обґрунтованість статей фінансових звітів, а також інша інформація, розкриття якої передбачено відповідними положеннями (стандартами).

Примусова ліквідація – процедура ліквідації неплатоспроможного підприємства, яка здійснюється за рішенням суду (як правило, у процесі провадження справи про банкрутство).

Принцип – це головне вихідне положення будь-якої сутової теорії, вчення, науки чи світогляду.

Принцип бухгалтерського обліку – правило, яким слід керуватися при вимірюванні, оцінці та реєстрації господарських операцій і при відображенні їх результатів у фінансовій звітності.

Принцип Парето – емпіричне правило, яке передбачає наступну залежність: 20 % зусиль формують 80 % результату.

Принципи інвентаризації – несподіваність, зіставність, плановість, своєчасність, точність, об'єктивність, безперервність, повнота охоплення об'єктів, ефективність, оперативність, економічність, гласність, виховний вплив, оцінка результатів, дотримання матеріальної відповідальності, обов'язковість, документальне відображення результатів інвентаризації, доцільність.

Природний убуток у межах норм – результат інвентаризації, при якому виникає нестача, але її кількісна та вартісна оцінка знаходиться у межах, визначених законодавчо, й дозволяє списати нестачу за рахунок організації без визначення винних осіб.

Природничі науки – галузі науки, що вивчають явища навколишнього світу в живій та неживій природі. До природничих наук не належать дослідження людського суспільства, мов і мистецтв, які заведено об'єднувати під назвою гуманітарні науки. Також не належать до природничих наук точні науки: математика й інформатика, хоча методи й результати цих областей

досліджень широко використовуються природознавством.

Приховані резерви – частина капіталу підприємства, не відображена в його балансі. Розмір прихованих резервів в активі балансу дорівнює різниці між балансовою вартістю окремих майнових об'єктів підприємства та їх реальною (вищою) вартістю.

Проблема – це застигла форма знань.

Програма санації – послідовний перелік основних етапів та заходів, що передбачається здійснювати в ході фінансового оздоровлення підприємства.

Раптова інвентаризація – вид інвентаризації за плановістю, при якій заздалегідь не повідомляється про проведення інвентаризації.

Рахунки "Лоро" – рахунки, які відкривають банки своїм банкам кореспондентам, на які вносяться всі суми, які одержуються чи видаються за їх дорученням.

Рахунки "Ностро" – рахунки кредитної установи в банках-кореспондентах, на яких відображаються взаємні платежі.

Рахунок типу "Н" – це рахунок, який відкривається уповноваженим банком іноземним, дипломатичним, консульським, торговим та іншим офіційним представництвом, міжнародним організаціям і філіям, які користуються імунітетом і дипломатичними привілеями, а також представництвом юридичних осіб-нерезидентів, установам або особам, що представляють їх.

Рахунок типу "П" – це рахунок, який відкривається уповноваженим банком постійним представництвом іноземних компаній, фірм, міжнародних організацій, створених в будь-якій організаційній формі без статусу юридичної особи, через які повністю або частково здійснюється підприємницька діяльність нерезидента на території України.

Реєстри аналітичного обліку – вид облікових реєстрів за ступенем узагальнення облікової інформації, які ведуться в розрізі аналітичних рахунків, відкритих до певного синтетичного рахунка (картки складського обліку сировини і матеріалів).

Реєстри синтетичного обліку – вид облікових реєстрів за ступенем узагальнення облікової інформації, які ведуться в розрізі синтетичних рахунків (головна книга).

Реінвестиція прибутку – здійснення капітальних або фінансових інвестицій за рахунок прибутку, отриманого від інвестицій у підприємство.

Реквізити документа – обов’язкове визначення показника документа.

Реорганізація підприємства – повна або часткова заміна власників корпоративних прав підприємства, зміна організаційно-правової форми організації бізнесу, ліквідація окремих структурних підрозділів або створення на базі одного підприємства кількох.

Реструктуризація активів – санаційні заходи, пов’язані зі зміною структури та складу активу балансу (нерідко ці зміни супроводжуються змінами у пасиві).

Реструктуризація підприємства – здійснення правових, організаційних, економічних, виробничо-технічних заходів, спрямованих на зміну структури підприємства, форм власності, організаційно-правових форм бізнесу.

Розпорядчі документи – первинні документи за призначенням, які містять розпорядження на здійснення господарської операції (наказ, розпорядження тощо).

Розрахунки в міжнародній торгівлі – це система регулювання платежів по грошових зобов’язаннях та вимогах, що виникають між державами, юридичними особами та громадянами різних країн на основі економічних, політичних, науково-технічних, культурних та інших відносин.

Розцінка документів – розрахунок ціни (у разі її відсутності).

Рух грошових коштів – надходження і вибуття грошових коштів та їхніх еквівалентів.

Санатор – фізична або юридична особа, яка бере фінансову чи іншого роду матеріальну участь у санації підприємства, що перебуває у фінансовій кризі.

Санаційна спроможність – сукупність фінансових, організаційно-

технічних та правових можливостей підприємства, що перебуває у фінансовій кризі, які визначають його здатність до успішного проведення фінансової санації.

Санаційний аудит – оцінка санаційної спроможності господарської структури, визначення глибини фінансової кризи та причин її виникнення, виявлення можливості подолання кризи та проведення експертизи санаційної концепції.

Санаційний прибуток – прибуток, який виникає внаслідок викупу підприємством власних корпоративних прав (акцій, часток) за курсом, нижчим від номінальної вартості цих прав, або в результаті їх безкоштовного передання до анулювання, а також у разі одержання підприємством безповоротної фінансової допомоги, зокрема в результаті списання кредиторської заборгованості.

Санація автономна – санація, здійснювана з використанням власних коштів підприємства та капіталу його власників.

Санація альтернативна – форма санації з допомогою власників підприємства, за якої акціонер (пайовик) на добровільних засадах може зробити вибір між деномінацією чи консолідацією своїх корпоративних прав, з одного боку, та здійсненням безповоротної фінансової допомоги підприємству – з іншого.

Санація балансу – покриття засвідчених у балансі збитків на основі одержання санаційного прибутку.

Санація двоступінчаста – санація, за якої слідом за зменшенням статутного капіталу здійснюється його збільшення.

Санація зовнішня – санація, яка здійснюється за рахунок коштів кредиторів і держави.

Санація підприємств – комплекс послідовних, взаємозв'язаних заходів фінансово-економічного, виробничо-технічного, організаційного характеру, спрямованих на виведення господарюючого суб'єкта з кризи і відновлення його прибутковості та конкурентоспроможності в довгостроковому періоді.

Семінарське заняття – форма заняття в аудиторії, де студенти під керівництвом викладача обговорюють певну тему навчальної програми дисципліни.

Синергізм – умова, при якій загальний результат є більшим від суми часток.

Система (від дав.-гр. “сполучення”) – множина взаємопов'язаних елементів, що взаємодіє з середовищем, як єдине ціле і відокремлена від нього.

Система оперативного планування виробництва – це сукупність різних методик та технологій планової роботи, що характеризується ступенем централізації, об'єктом регулювання, складом календарно-планових показників, порядком обліку та руху продукції та оформленням облікової документації.

Система раннього попередження та реагування – особлива інформаційна система, яка сигналізує керівництву про потенційні ризики та шанси, які можуть вплинути на підприємство як із зовнішнього, так і з внутрішнього середовища.

Система управління – це упорядкована сукупність взаємозв'язаних елементів, які відрізняються функціональними цілями, діють автономно, але спрямовані на досягнення загальної мети.

Система управління (англ. control system) – систематизований набір засобів впливу на підконтрольний об'єкт для досягнення цим об'єктом певної мети.

Систематизовані реєстри – вид облікових реєстрів за характером записів, в яких записи здійснюються у певному порядку з відповідним групуванням економічно однорідних господарських операцій (меморіальний ордер).

Складання документа – заповнення в документі всіх його показників (реквізитів).

Служба внутрішнього аудиту – структурний підрозділ підприємства, який здійснює внутрішній аудит, не бере участі в операційній діяльності і є

органом оперативного контролю.

Службові документи – первинні документи за характером господарських операцій, які виконують, крім бухгалтерських, службові функції (авансовий звіт, наказ, договір тощо).

Спільна діяльність – господарська діяльність зі створенням або без створення юридичної особи, яка є об'єктом спільного контролю двох або більше сторін відповідно до письмової угоди між ними.

Справедлива вартість – сума, за якою може бути здійснений обмін активу, або оплата зобов'язання в результаті операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами.

Справедлива вартість – це сума, за якою може бути здійснений обмін активу або оплата зобов'язання в результаті операції між інформованими, зацікавленими і незалежними сторонами.

Стратегічний контролінг – підсистема контролінгу, яка полягає в забезпеченні виживання підприємства в довгостроковій перспективі, його орієнтації на потенціал успіху, який може бути охарактеризований як шанси і ризику.

Стратегія – узагальнена модель дій, необхідних для досягнення поставлених цілей шляхом координації та розподілу ресурсів компанії

Строк корисного використання (експлуатації) – очікуваний період часу, протягом якого необоротні активи будуть використовуватися підприємством або з їх використанням буде виготовлено (виконано) очікуваний підприємством обсяг продукції (робіт, послуг).

Сума погашення – недисконтована сума грошових коштів або їх еквівалентів, яка, як очікується, буде сплачена для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства.

Сумнівний борг – поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником.

Суспільні науки (соціальні науки, суспільствознавство) – широка група наукових дисциплін, предметом дослідження яких є суспільство – як система в

цілому, так і окремі його частини, функції та елементи. А також людина (соціальна особа, особистість) як Суб'єкт і Об'єкт суспільних зв'язків і відносин.

Тематичні контрольні перевірки – засіб періодичного оперативного економічного контролю за виконанням підприємствами однорідних господарських операцій (наприклад, використання матеріальних, трудових, фінансових ресурсів, забезпечена збереження майна).

Теоретичне заняття – форма заняття, де студенти під керівництвом викладача виконують практичні завдання (вправи) з метою розвитку своїх професійних навиків і вмінь.

Теорія – це система достовірних знань про дійсність, яка описує, пояснює, передбачає явища конкретної предметної галузі.

Теперішня вартість – дисконтована сума майбутніх платежів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), яка, як очікується, буде необхідна для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства

Технічні науки – науки, що вивчають закономірності розвитку техніки і визначають способи найкращого її використання.

Тимчасова податкова різниця – різниця між оцінкою активу або зобов'язання за даними фінансової звітності та податковою базою цього активу або зобов'язання відповідно.

Тимчасова податкова різниця, що підлягає вирахуванню – тимчасова податкова різниця, що призводить до зменшення податкового прибутку (збільшення податкового збитку) у майбутніх періодах.

Тимчасова різниця, що підлягає оподаткуванню – тимчасова податкова різниця, що включається до податкового прибутку (збитку) у майбутніх періодах.

Тимчасовий поточний рахунок в іноземній валюті – рахунок, призначений для зарахування коштів, що вносяться для формування Статутного капіталу господарського товариства (якщо це передбачено засновницькими документами).

Транзитний валютний рахунок – це рахунок, призначений для зарахування валютної виручки підприємства.

Уніфікація документів – створення однакових за розміром і форматом документів, які найбільш зручні для використання.

Факти – це дійсність, події, явища які відбуваються або відбулися у природі чи суспільстві насправді.

Фактор – (лат. "facere" – "діяти", "виробляти", "примножувати") - умова, рушійна сила будь-якого процесу, явища; чинник.

Фінансова діяльність – здійснення операцій, які призводять до зміни розміру та складу власного і позикового капіталу підприємства.

Фінансова звітність – бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період.

Фінансовий контроль – одна з форм управління фінансами, особлива сфера контролю, зумовлена формуванням і використанням фінансових ресурсів у всіх структурних підрозділах економіки держави. Він передбачає перевірку господарських і фінансових операцій щодо їх законності, економічної доцільності та досягнення позитивних кінцевих результатів роботи. Сферою фінансового контролю є господарські операції, здійснювані з використанням грошей, а в окремих випадках і без них (наприклад, бартерні угоди).

Фінансові інвестиції – активи, які утримуються підприємством з метою збільшення прибутку (відсотків, дивідендів тощо), зростання вартості капіталу або інших вигод для інвестора.

Фінансово-господарські процеси кредитної установи – створення банківського продукту; просування банківського продукту до споживача; розподіл одержаних результатів.

Форма бухгалтерського обліку – сукупність облікових реєстрів для відображення господарських операцій у певній послідовності, певна організація записів на рахунках, а також рівнів використання технічних засобів реєстрації та обліку інформації.

Фундаментальні наукові дослідження – наукова теоретична або експериментальна діяльність, спрямована на здобуття нових знань про закономірності розвитку та взаємозв'язку природи, суспільства, людини.

Хронологічні реєстри – вид облікових реєстрів за характером записів, в яких записи здійснюються у хронологічному порядку здійснення (реєстрації) (реєстраційний журнал).

Часткова інвентаризація – вид інвентаризації за повнотою, при якій інвентаризуються вибіркові об'єкти обліку.

Чек – грошовий документ встановленої форми, що містить письмове розпорядження власника поточного рахунку банку про безумовну виплату певної суми конкретній особі або пред'явнику.

Чиста вартість реалізації запасів – очікувана ціна реалізації запасів в умовах звичайної діяльності за вирахуванням очікуваних витрат на завершення їх виробництва та реалізацію.

Чиста вартість реалізації необоротного активу – справедлива вартість необоротного активу за вирахуванням очікуваних витрат на його реалізацію.

Чисті активи – активи підприємства за вирахуванням його зобов'язань.

Якісні показники виробничої програми – сортність, марка, вміст корисного компонента, частка продукції, що відповідає світовим стандартам, частка експортної продукції.